

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра політичних наук

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на тему:

«Особливості забезпечення політичної безпеки України в сучасних умовах»

Виконав: студент 4 курсу

групи Пнб-41

спеціальності: 052 Політологія

освітньої програми: Політологія. Національна безпека

Остапенко Олександр Віталійович

Науковий керівник: Москалюк Михайло Федорович,

кандидат політичних наук, доцент

Рецензент: Доцяк Ігор Іванович,

кандидат політичних наук, доцент

Івано-Франківськ – 2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	8
1.1. Політична безпека як складова системи національної безпеки: поняття, зміст і функціональне призначення	8
1.2. Стан наукової розробки проблеми та методологія дослідження політичної безпеки України	12
РОЗДІЛ 2. АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ПОЛІТИЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	19
2.1. Зовнішні чинники впливу на політичну безпеку України в умовах російсько-української війни	19
2.2. Інформаційні операції, кібератаки та деструктивний зовнішній вплив як загрози політичній стабільності України	24
2.3. Внутрішньополітичні ризики забезпечення політичної безпеки в умовах воєнного стану	29
Висновки до розділу 2	35
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗМІЦНЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	37
3.1. Нормативно-правове забезпечення політичної безпеки України: сучасний стан і напрями вдосконалення	37
3.2. Європейська та євроатлантична інтеграція як чинник посилення політичної стійкості України	42
3.3. Роль громадянського суспільства, волонтерського руху та медіасередовища у зміцненні політичної безпеки держави	47
Висновки до розділу 3	52
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60

ВСТУП

Політична безпека України в умовах тривалої російсько-української війни постає як проблема з подвійним виміром. З одного боку, йдеться про здатність держави підтримувати конституційно легітимний порядок формування й здійснення влади, керованість і підзвітність інститутів, не допускаючи узурпаційних практик та руйнування процедур. З іншого – про спроможність суспільства й держави витримувати комбінований тиск: військовий, інформаційний, кібернетичний, економічний і дипломатичний. У воєнний час загрози політичній безпеці рідко діють ізольовано: технічний збій або кібератака швидко набувають політичних наслідків через делегітимацію рішень; внутрішні конфлікти підсилюються зовнішніми наративами; обмеження, зумовлені режимом воєнного стану, потребують підвищеної процедурної точності та пояснюваності рішень, інакше зростає недовіра. Саме ця «перехресність» загроз і механізмів стійкості формує проблемне поле теми «Особливості забезпечення політичної безпеки України в сучасних умовах».

Стан теоретичної й практичної розробки проблеми характеризується активним розвитком кількох дослідницьких ліній. У вітчизняній науковій та аналітичній традиції політичну безпеку розглядають у зв'язку з національною безпекою, демократичним конституційним ладом, інституційною спроможністю, державним управлінням у кризі, антикорупційною політикою та інформаційною стійкістю. Паралельно в міжнародній академічній літературі війна проти України інтерпретується як чинник трансформації європейського безпекового порядку та політик ЄС/НАТО, що безпосередньо впливає на зовнішній контур політичної безпеки України (режими підтримки, санкційні механізми, гарантії безпеки, інституційні рішення партнерів). Разом із тим у наявних дослідженнях часто спостерігається розрив між описом загроз і аналізом механізмів їх «перекладу» у внутрішньополітичні наслідки – через довіру, легітимність процедур, якість кризових комунікацій, стійкість цифрової інфраструктури та здатність інститутів

діяти скоординовано. Наша робота спрямована на подолання цього розриву шляхом поєднання інституційно-правового аналізу, системного бачення та аналізу інформаційно-кіберного контуру загроз у взаємозв'язку з внутрішньополітичними ризиками й практиками зміцнення політичної стійкості.

Актуальність теми визначається тим, що політична безпека в Україні в період війни перевіряється не «разовими» кризами, а тривалим режимом навантаження на інститути: збереження керованості, довіри та процедурної легітимності має забезпечуватися за умов воєнного стану, постійних інформаційних операцій, кібератак, високої соціальної напруги, складних рішень щодо мобілізації та ресурсів, а також одночасної потреби зберігати демократичну перспективу й інтеграційний курс. Політична актуальність теми полягає в тому, що саме якість інституційних процедур, прозорість рішень і здатність держави вибудовувати взаємодію з громадянським суспільством та медіасередовищем визначають стійкість у ситуації, коли зовнішній тиск спрямовано на делегітимацію державності.

Об'єкт дослідження – процес забезпечення політичної безпеки України в умовах російсько-української війни.

Предмет дослідження – сукупність інституційних, нормативно-правових, інформаційно-комунікаційних та суспільних механізмів і чинників, через які формуються загрози політичній безпеці України та реалізуються практики її зміцнення.

Мета дослідження – визначити особливості забезпечення політичної безпеки України в сучасних умовах війни через аналіз ключових зовнішніх і внутрішніх ризиків та обґрунтування напрямів зміцнення політичної стійкості держави.

Завдання дослідження:

1. розкрити зміст політичної безпеки як складової національної безпеки та уточнити її структурні компоненти в умовах війни;
2. охарактеризувати стан наукової розробки проблеми й обґрунтувати методологічний інструментарій дослідження;

3. проаналізувати зовнішні чинники впливу на політичну безпеку України в контексті російсько-української війни та змін європейської безпекової архітектури;

4. дослідити інформаційні операції, кібератаки й деструктивний зовнішній вплив як загрози політичній стабільності та інституційній довірі;

5. виявити внутрішньополітичні ризики забезпечення політичної безпеки в умовах воєнного стану (легітимність, підзвітність, соціальна згуртованість, антикорупційний контур, комунікаційні ризики);

6. оцінити нормативно-правове забезпечення політичної безпеки України та визначити напрями його вдосконалення;

7. обґрунтувати перспективи зміцнення політичної безпеки через європейську та євроатлантичну інтеграцію, а також через взаємодію держави з громадянським суспільством, волонтерським рухом і медіасередовищем.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період 2014–2026 рр., із фокусом на етап повномасштабної війни 2022–2026 рр., коли загрози політичній безпеці набули системного та комбінованого характеру, а інструменти реагування стали частиною повсякденної практики управління.

Територіальні межі дослідження – Україна; водночас зовнішній контур аналізу охоплює європейський та євроатлантичний безпековий простір як середовище, у якому формуються режими підтримки, санкційні політики та інституційні рішення партнерів.

Робочі гіпотези дослідження:

- політична безпека України в умовах війни залежить від синхронізації трьох контурів: зовнішньополітичного (міжнародна підтримка, гарантії, інституційні рішення партнерів), внутрішнього правового (процедурна легітимність і підзвітність в умовах воєнного стану) та інформаційно-цифрового (здатність нейтралізувати інформаційні й кіберні операції без виходу за межі правових гарантій);

- найбільші ризики виникають через накладання загроз, коли інформаційні операції підсилюють внутрішні конфлікти й делегітимацію рішень, а кібератаки створюють «події», які прискорюють кризу довіри;

- стійке зміцнення політичної безпеки потребує комплексного поєднання: удосконалення нормативно-правового регулювання, розвитку стратегічних комунікацій, посилення антикорупційних запобіжників, інтеграційних механізмів ЄС/НАТО та інституціоналізованої взаємодії з громадянським суспільством і медіасектором.

Теоретична основа дослідження сформована підходами національної безпеки та політичної стійкості, інституціоналізму (як аналізу правил і процедур), концепціями національної стійкості/резильєнтності, підходами до гібридних загроз, стратегічних комунікацій та аналізу наративів у міжнародній і внутрішній політиці. Теоретико-методологічний каркас роботи узгоджено зі структурою дослідження політичної безпеки як багаторівневого явища – від процедурної легітимності та інституційної спроможності до зовнішньополітичного середовища й інформаційних впливів.

Методи дослідження: системний аналіз (для виявлення взаємозв'язків між інститутами та контурами безпеки); інституційно-правовий аналіз (для зіставлення норм і практик, визначення колізій і «слабких місць» процедур); порівняльний та історико-порівняльний методи і періодизація (для аналізу етапів війни та змін у політиках підтримки й управлінських рішеннях); дискурс/наратив-аналіз і контент-аналіз (для дослідження механізмів легітимації/делегітимації в інформаційному просторі); аналіз документів (стратегій, нормативних актів, інституційних звітів); елементи кількісного аналізу (для інтерпретації даних соціологічних вимірювань і показників довіри); триангуляція джерел (для взаємної перевірки тверджень і підвищення надійності висновків).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що нами запропоновано інтегроване бачення забезпечення політичної безпеки України в умовах війни через взаємодію зовнішнього, правового та інформаційно-

цифрового контурів; уточнено зміст політичної безпеки як режиму процедурної стійкості та інституційної спроможності під комбінованим тиском; систематизовано типові механізми трансформації інформаційно-кіберних впливів у внутрішньополітичні наслідки; обґрунтовано напрями зміцнення політичної стійкості, що поєднують нормативні, інституційні та суспільно-комунікаційні інструменти.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання висновків і рекомендацій у діяльності органів публічної влади та місцевого самоврядування (у частині процедурної коректності рішень і кризових комунікацій), у розробці навчально-методичних матеріалів з дисциплін національної та політичної безпеки, а також у практиках взаємодії держави з громадянським суспільством і медіасередовищем щодо протидії деструктивним впливам.

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (49 позицій), містить 8 таблиць.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

1.1. Політична безпека як складова системи національної безпеки: поняття, зміст і функціональне призначення

Політична безпека в системі національної безпеки для нас означає збереження такого порядку політичного життя, за якого влада формується, діє й змінюється за конституційними процедурами, а суспільство має реальні канали впливу на державні рішення без примусу та підміни легітимних механізмів «силовими» або тіншовими. У цій логіці політична безпека прив'язана не до персоналій і не до ситуативної «стабільності», а до правил, які стримують узурпацію, забезпечують підзвітність і роблять зміну влади передбачуваною. Конституція України задає базові межі: народ визначено носієм суверенітету й єдиним джерелом влади, а право змінювати конституційний лад не може бути привласнене державою, органами чи посадовими особами [5]. Паралельно закріплено політичну багатоманітність і свободу політичної діяльності в правових межах, а цензура як інструмент блокування суспільної комунікації не допускається [5]. Коли ці норми працюють як «живі» правила, політична конкуренція не руйнує державу, а навпаки – підтримує легітимність і дисциплінує інститути.

Закон України «Про національну безпеку України» переводить цю рамку в категорії системи національної безпеки: серед об'єктів захисту прямо названо демократичний конституційний лад поряд із суверенітетом і територіальною цілісністю [15]. Це важливо для змісту політичної безпеки, бо підкреслює: загроза може бути невоєнною, але наслідок здатний бути стратегічним – від паралічу ухвалення рішень до делегітимації інститутів і втрати керованості. У практиці політична безпека часто «ламається» не через один удар, а через сукупність дрібних процесів: розмивання процедур, конфлікт повноважень,

корупційні практики, підміна аргументів маніпуляціями, руйнування довіри до виборчих та представницьких механізмів. Сам закон задає й інституційні запобіжники, які працюють у політичній площині: демократичний цивільний контроль у секторі безпеки і оборони знижує ризики зловживань і підтримує довіру до державних рішень, коли суспільство бачить підзвітність та правові межі [15].

Стратегічні документи доповнюють правову рамку управлінською логікою стійкості. У Стратегії національної безпеки України «стійкість» визначено як здатність суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища й підтримувати стале функціонування через мінімізацію зовнішніх і внутрішніх уразливостей [19]. Для політичної безпеки ця дефініція має дуже прикладний сенс: інститути повинні діяти й у кризі, не згортаючи конституційні процедури та не провокуючи конкуренцію «центрів рішень». Стратегія забезпечення державної безпеки, затверджена Указом Президента України, фіксує завдання державної політики у сфері державної безпеки та роль документа як основи для планування й реалізації відповідної політики [26]. У поєднанні зі Стратегією національної безпеки це дає нам «двоконтурну» картину: правові норми визначають межі влади, а стратегічні підходи описують, як державі тримати працездатність інститутів у ситуації тривалого тиску.

На рівні сучасної аналітики політичний вимір стійкості добре видно на українському кейсі, описаному Н. Хомою та співавт. Автори підкреслюють, що стійкість України перебуває під одночасним тиском багаторівневих викликів, а її рівень залежить не лише від внутрішнього потенціалу та консолідації ресурсів, а й від обсягу та своєчасності зовнішньої підтримки [41, с. 41]. На тій же сторінці наведено перелік чинників, від яких залежить національна стійкість: національна єдність і консолідація суспільства; міжнародна підтримка й наявність надійних гарантій безпеки; здатність держави посилювати оборонні спроможності; збереження та нарощування людського потенціалу; інформаційна стійкість як здатність протидіяти пропаганді та дезінформації; інституційна спроможність (ефективність державних інститутів, антикорупційна стратегія, цифровізація

публічного сектору) [41, с. 41]. Для політичної безпеки ці чинники є опорними: єдність і довіра визначають, чи визнає суспільство правила; інституційна спроможність показує, чи здатна влада виконувати рішення; інформаційна стійкість визначає, чи не буде порядок денний «зшитий» зовнішніми нарративами.

У практичній площині політична безпека найчастіше проходить перевірку тоді, коли суспільний конфлікт поєднується з інформаційним тиском. Наприклад, держава ухвалює складне рішення у воєнний час (перерозподіл ресурсів, кадрові зміни в критичних інституціях, посилення регуляцій), після чого запускається хвиля дезінформації: рішення подаються як «нелегітимні», інститути – як «узурпатори», а процедура – як «імітація». Якщо в цей момент є реальні інституційні слабкі місця (погана комунікація, затягнуті розслідування, внутрішній конфлікт повноважень), інформаційна атака отримує підсилення через фактичні проблеми. Політична безпека тоді проявляється як здатність не зірватися в позапроцедурні сценарії: конституційні принципи задають неприпустимість привласнення влади та тримають народовладдя як основу легітимності [5]; законодавство ставить демократичний конституційний лад у центр національної безпеки [15]; стратегічний рівень вимагає зменшувати уразливості й утримувати функціонування системи [19]; державна безпека охоплює протидію підривним впливам, що б'ють по керованості й конституційному порядку [26]. У довшій перспективі, за висновками дослідження, стійкість України залежить від системи чинників: витривалості держави й суспільства у воєнний час, масштабу руйнувань, швидкості та якості відновлення і масштабу міжнародної допомоги; серед компонентів названо гарантії безпеки, нарощування оборонних спроможностей, збереження людського потенціалу, відбудову на основі нових технологій і стандартів, реформи для євроінтеграції та нульову толерантність до корупції [41, с. 48].

Структуру складників політичної безпеки й типові «зони ризику» узагальнено в табл. 1.1. Вона не повторює текст, а фіксує індикатори та управлінські напрями, які можна застосовувати для аналізу ситуації.

Таблиця 1.1

**Складники політичної безпеки: об'єкт захисту, індикатори стану,
уразливості та управлінські відповіді**

Складник	Об'єкт захисту	Індикатори стану	Типові уразливості	Управлінські відповіді
Конституційно-процедурний	правила формування та зміни влади; межі повноважень	стабільність процедур; відсутність «паралельних рішень»	обхід процедур; конфлікт повноважень; узурпаційні практики	контроль конституційності; процедурна дисципліна; правові запобіжники
Легітимаційний	суспільне визнання рішень і процедур	довіра до інститутів; прийняття результатів процедур	делегітимація; радикалізація; відмова визнавати рішення	підзвітність; прозорість; публічні пояснення критеріїв рішень
Інституційно-управлінський	здатність інститутів ухвалювати й виконувати рішення	виконуваних рішень; узгодженість політик	управлінські «провали»; корупційне захоплення; кадрова нестабільність	координація політик; доброчесність; антикорупційні механізми
Інформаційно-комунікаційний	стійкість публічної комунікації до маніпуляцій	низький рівень «вкидів»; стабільність порядку денного	пропаганда; дезінформація; штучна поляризація	стратегічні комунікації; спростування фейків; медіаграмотність
Антикризовий	безперервність базових функцій держави	здатність діяти до/під час/після кризи	хаотизація управління; розрив центр-регіони; конкуренція рішень	кризові протоколи; міжвідомча взаємодія; управління ризиками

Як видно з табл. 1.1, політична безпека тримається на зв'язці процедур, довіри, інституційної спроможності та інформаційної стійкості. Якщо «просідає» довіра до процедур, інституційна спроможність слабшає вже через те, що рішення починають сприймати як необов'язкові; якщо інформаційний простір

стає вразливим, політичні конфлікти починають підживлюватися маніпуляціями; якщо втрачається процедурна дисципліна, будь-яка криза швидко перетворюється на конкуренцію «легітимностей». Для узгодження понятійного апарату в цій сфері в українській практиці використовують термінологічні довідники з національної стійкості [33].

Політична безпека як складова національної безпеки охоплює захист демократичного конституційного ладу, здатності інститутів діяти та виконувати рішення, а також стійкість процедур і комунікації до підливних впливів [5]. У правовій площині вона спирається на засади народовладдя й недопущення узурпації [5], у системній – на пріоритет захисту демократичного конституційного ладу [15], у стратегічній – на логіку стійкості як адаптації та зниження уразливостей [19]. У воєнних умовах цей блок безпеки тісно пов'язаний зі стійкістю: чинники, перелічені в дослідженні про національну стійкість України, показують, що політична безпека залежить від консолідації суспільства, інформаційної стійкості, інституційної спроможності, антикорупційної політики та зовнішньої підтримки [41, с. 41], а її довгостроковий вимір пов'язаний із гарантіями безпеки, реформами та якістю відновлення [41, с. 48].

1.2. Стан наукової розробки проблеми та методологія дослідження політичної безпеки України

Стан наукової розробки політичної безпеки України нині визначається двома взаємопов'язаними лініями досліджень. Перша формується в українській аналітиці, де політична безпека розглядається крізь призму війни як чинника, що змінює правила міжнародної взаємодії, режим легітимності, рамки права та комунікаційні «карти» конфлікту. Друга представлена в західній академічній літературі, яка описує війну як перелом для європейського безпекового порядку й водночас як випробування для інституцій ЄС/НАТО, де Україна опиняється в

ролі не лише об'єкта підтримки, а й актора, який впливає на нормотворення, політичні рішення та структуру безпекових домовленостей.

У вітчизняному сегменті показовою є аналітична доповідь Б. Парахонського та Г. Яворської, де війна осмислюється як подія, що піднімає кризу міжнародної безпеки на новий рівень і запускає трансформацію світового порядку через конфлікт базових наративів [7, с. 3]. Для дослідження політичної безпеки цінним є не лише опис наслідків, а й запропонований спосіб «читання» політики як смислової боротьби. Автори трактують геополітичні наративи як інструмент, за допомогою якого актори конструюють значення міжнародних відносин і формулюють стратегічні цілі [7, с. 10], а дослідницьке завдання формулюють як простеження того, як наративи здатні підтримувати або підважувати глобальний порядок [7, с. 11]. Така рамка корисна для методології вивчення політичної безпеки України, бо дозволяє перевести «загальні» твердження про загрози в операційні питання: які смислові конструкції легітимують агресію, які – мобілізують союзників, які – руйнують довіру до процедур і права. У доповіді також зафіксовано лінію «правової турбулентності», коли ризик міжнародно-правового вакууму пов'язують із слабкістю інституцій та недостатньою реакцією світової спільноти [7, с. 9]. Для політичної безпеки України це означає, що міжнародно-правовий контур (санкції, гарантії, трибунали, режим відповідальності) впливає на внутрішню легітимність рішень, на горизонт очікувань суспільства та на параметри політичної стабільності в умовах тривалого конфлікту.

Міжнародна академічна література розкриває цю проблематику на рівні перебудови європейського порядку безпеки. У вступній статті А. Котті, Л. Кладі та Н. М. Еверс-Петерс російська агресія й повномасштабне вторгнення 2022 р. пов'язуються з поверненням «питання про європейський безпековий порядок», а реакцію держав і безпекових організацій (ЄС і НАТО) описано через запровадження нових політик, спрямованих на зменшення уразливостей Європи та підтримку України політично і військово [38, с. 759–760]. Для дослідження політичної безпеки України цей підхід задає масштаб аналізу: внутрішні рішення

(мобілізаційна політика, комунікаційні практики, зміни в управлінні) розглядаються в контексті інституційної еволюції ЄС/НАТО та зміни режимів підтримки. Політична безпека тут стає «перехресним» явищем: вона формується всередині країни, але параметри її стійкості залежать від архітектури союзів, від доступності ресурсів, від політичної волі партнерів і від того, як у Європі переосмислюється роль України в новому порядку.

Ще один напрям сучасної розробки проблеми – підхід, що трактує Україну як актора безпеки й носія нормативного виміру. У статті Ю. Котляра та М. Лимар Україна описується як «щит» Європи, а війна – як подія, що оголює уразливість глобального врядування й зачіпає базові принципи миру та суверенітету [42, с. 75]. Для нашої теми показовим є заявлений методологічний набір: автори поєднують історичний, порівняльний та аналітичний підходи, застосовуючи періодизацію, аналогію та актуалізацію для аналізу правових, воєнних і політичних вимірів конфлікту [42, с. 75]. У розділі про методи окреслено логіку використання аналізу й синтезу, індукції та дедукції, а також історико-порівняльного методу й періодизації для структурування розвитку війни та інтерпретації її наслідків для європейської безпекової архітектури [42, с. 78]. Для дослідження політичної безпеки України це відкриває можливість працювати відразу з кількома рівнями: (1) інституційним (як функціонують державні органи й процедури), (2) нормативним (як Україна аргументує свою позицію через право й цінності), (3) зовнішньополітичним (як змінюються формати підтримки й зобов'язань), (4) комунікаційним (як формуються й конкурують наративи).

Методологія дослідження політичної безпеки України в цих умовах має враховувати, що загрози не зводяться до «силових» подій. Їхня дія проходить через процедури, довіру, правові режими та смислові конструкції, що легітимують або підривають рішення. Тому доцільним є поєднання системного підходу (на рівні взаємодії інститутів), інституційно-правового аналізу (на рівні норм і процедур), дискурс/наратив-аналізу (на рівні смислів і мотивацій), а також історико-порівняльних і компаративних процедур, які дозволяють зіставляти український досвід із трансформаціями європейського безпекового порядку [7, с.

10–11; 38, с. 759–760; 42, с. 78]. Наприклад, коли фіксується зростання «правової турбулентності» у міжнародному середовищі [7, с. 9], це не лише характеристика зовнішньої сцени. Для політичної безпеки України це трансформується в конкретні дослідницькі змінні: рівень визначеності міжнародних гарантій, стабільність коаліцій підтримки, прогнозованість санкційних режимів, наявність процедур притягнення до відповідальності. У свою чергу, ці змінні впливають на внутрішню легітимність державної політики та на інтенсивність соціально-політичних конфліктів, бо суспільство оцінює ризики й перспективи через уявлення про «правила гри» на міжнародному рівні.

У табл. 1.2 зведено методологічний каркас, який відповідає зазначеним лініям наукової розробки та дає змогу отримати перевірювані результати без підміни аналізу описом.

Таблиця 1.2

**Методологічний інструментарій дослідження політичної безпеки
України**

Підхід / метод	Рівень аналізу	Емпіричний матеріал	Аналітична процедура	Тип результату
Системний аналіз	взаємодія інститутів у секторі національної безпеки	стратегічні документи, рішення органів влади, інституційні моделі	виявлення вузлів координації та «розривів» управління	карта інституційних ризиків і залежностей
Інституційно-правовий аналіз	процедури, легітимність, режим підзвітності	нормативні акти, публічні регламенти, правозастосовні практики	зіставлення норм і практик; ідентифікація колізій	висновки про процедурну стійкість
Наративний/курс-аналіз	сміслова політика, легітимація/делегітимація	тексти стратегічних комунікацій	кодування наративів, виявлення	типологія наративів і їхні ефекти

		, аналітичні доповіді, заяви акторів	фреймів і мотивацій	для політичної безпеки
Порівняльний аналіз	Україна – ЄС/НАТО як середовище підтримки	політики підтримки, рішення інституцій ЄС/НАТО, порівняльні кейси	зіставлення механізмів реагування та «вразливостей»	пояснення умов ефективності підтримки
Історико-порівняльний метод і періодизація	еволюція загроз і політичних рішень у часі	хронологія подій, ключові рішення, етапи війни	поділ на фази; аналіз змін у кожній фазі	динамічна модель політичної безпеки
Триангуляція джерел	контроль достовірності висновків	академічні тексти, інституційні звіти, експертні інтерв'ю/оцінки	взаємна перевірка тверджень між джерелами	підвищення надійності висновків

Подана комбінація методів дозволяє описувати політичну безпеку України як багаторівневе явище: від інституційної спроможності й процедурної легітимності до зовнішньополітичного середовища та смислових механізмів, через які пояснюються війна, право, коаліції й межі допустимого. На рівні наукової розробки це узгоджується з українським акцентом на аналізі геополітичних наративів і їх впливу на порядок [7, с. 10–11], із підходом до війни як перелому для європейського безпекового порядку та інституцій ЄС/НАТО [38, с. 759–760], а також із багатовимірною методологією історико-порівняльного й аналітичного дослідження наслідків війни для архітектури безпеки та нормативних орієнтирів [42, с. 75; 42, с. 78].

Висновки до розділу 1

У розділі 1 ми розкрили політичну безпеку як складову національної безпеки, що пов'язана зі здатністю держави й суспільства підтримувати легітимне формування та здійснення влади, зберігаючи керованість і довіру до

процедур. Політична безпека проявляється не в «безконфліктності» політики, а в тому, що конкуренція інтересів не руйнує правила, які гарантують відтворення влади та підзвітність інститутів.

Нормативна основа цього блоку безпеки задається конституційними засадами народовладдя та неприпустимості привласнення права змінювати конституційний лад. Законодавчий рівень фіксує демократичний конституційний лад серед об'єктів захисту національної безпеки, що дозволяє розглядати політичні загрози як системні, навіть коли вони мають невоєнний характер. У цьому контексті політична безпека прямо пов'язана з процедурною стабільністю, підзвітністю та здатністю інститутів виконувати рішення в правовому режимі.

Стратегічні документи доповнюють правову рамку управлінською логікою стійкості: акцент переноситься на роботу з уразливостями та підтримання функціонування держави в умовах змін безпекового середовища. Це дає підстави трактувати політичну безпеку як режим збереження керованості в кризі, коли тиск проходить через інформаційні впливи, інституційні слабкі місця та розрив довіри між державою і громадянами.

Стан наукової розробки проблеми показує, що політична безпека України аналізується одночасно у внутрішньому та зовнішньому контурах. В українській аналітиці війна описується як конфлікт наративів, які формують уявлення про порядок, право й легітимність, а отже впливають на політичну стійкість держави. У західній літературі повномасштабне вторгнення 2022 року розглядається як перелом у європейському безпековому порядку та чинник зміни політик ЄС і НАТО щодо зменшення уразливостей і підтримки України. Паралельно Україну описують як актора, чия роль у безпеці Європи вимагає аналізу через історичні та порівняльні підходи, періодизацію й інструменти аналітичного узагальнення.

Методологічно дослідження політичної безпеки України доцільно будувати як поєднання системного та інституційно-правового аналізу з наративними й порівняльними процедурами, оскільки загрози діють одночасно через норми, інститути та смислові конструкції. Емпіричну перевірюваність висновків підсилює зіставлення стратегічних документів і нормативних актів із

академічними інтерпретаціями трансформації європейського безпекового порядку. Додаткову точність у вживанні ключових категорій забезпечує термінологічна база у сфері національної стійкості, а сучасні оцінки показують залежність стійкості України від консолідації суспільства, інформаційної стійкості, інституційної спроможності, антикорупційної політики та зовнішньої підтримки.

РОЗДІЛ 2. АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ПОЛІТИЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

2.1. Зовнішні чинники впливу на політичну безпеку України в умовах російсько-української війни

Зовнішні чинники політичної безпеки України під час війни формують середовище, у якому держава змушена одночасно утримувати внутрішню керованість і вибудовувати міжнародні умови для виживання та відновлення. Найпомітніше це проявляється через перебудову геополітичного ландшафту та посилення глобальної поляризації, де лінія розмежування проходить між демократичними коаліціями та блоком авторитарних режимів, що дедалі частіше демонструють взаємну підтримку й узгодженість дій [8, с. 3]. У таких умовах зовнішня політика України набуває рис безперервної «воєнної дипломатії»: пріоритетом стає консолідація політичної підтримки й воєнної та фінансово-економічної допомоги, а паралельно – робота з ризиками переговорних треків, які можуть містити не лише можливості, а й загрози для державної суб'єктності [8, с. 2]. Для політичної безпеки це означає, що міжнародні рішення (пакети допомоги, санкції, переговорні рамки, безпекові гарантії) прямо впливають на внутрішню легітимність державної політики, на здатність влади підтримувати суспільну довіру та на стійкість інститутів у режимі воєнного часу.

Окремий блок зовнішніх чинників пов'язаний із внутрішньополітичними коливаннями в державах-партнерах, адже саме вони задають сталість зобов'язань та прогнозованість підтримки. У матеріалах, підготовлених за участю Центру Разумкова, наголошено, що непередбачуваність американської політики та ізоляціоністські тенденції створюють ризики для стабільності трансатлантичних зобов'язань і породжують сумніви щодо довгострокової надійності безпекових гарантій [8, с. 12]. На прикладному рівні такі зсуви відображаються не лише в оборонній сфері. У січевих аналітичних оцінках зафіксовано рішення про

тимчасову зупинку програм зовнішньої допомоги, що здійснюються USAID, і підкреслено, що це вже призводило до соціальних ускладнень у різних країнах [35, с. 7]. Для України подібні коливання є чинником політичної безпеки через два канали: по-перше, як ризик зменшення ресурсної бази державної політики (бюджет, соціальні програми, підтримка громад), по-друге, як фактор інформаційних спекуляцій, коли будь-яка пауза у зовнішній допомозі використовується для підризу довіри до державних рішень та перспектив країни.

Третій великий масив зовнішніх чинників – це воєнно-безпекові та інституційні формати взаємодії з ЄС і НАТО, що впливають на політичну безпеку через «рамку майбутнього»: членство, стандарти, довгострокові угоди, формати гарантій. У сфері Україна–НАТО зафіксовано перехід від класичного партнерства до фактичної інтеграції після 2014 року і особливо після 2022 року, включно з переходом на стандарти НАТО та інституціоналізацією Ради Україна–НАТО у 2023 році [8, с. 15]. Паралельно у січневих оцінках описано конкретні механізми підтримки у межах формату «Рамштайн», де затверджувалися дорожні карти співробітництва та допомоги у сфері безпеки (військова допомога, закупівлі озброєння, інвестиції в ОПК, підтримка оборонної промисловості) [35, с. 9]. У контексті політичної безпеки ці формати діють як запобіжник проти стратегічної невизначеності: вони підсилюють керованість у довшій перспективі, оскільки дають підстави планувати оборонну та економічну політику й підтримують внутрішню довіру до державного курсу. Водночас зовнішня «інституційність» має й уразливості. На рівні ЄС проблемою стають складні процедури ухвалення рішень і блокувальний потенціал окремих урядів, що ускладнює переговорний трек або затягує старт переговорів за кластерами [8, с. 9]. Для політичної безпеки України це означає ризик розриву між очікуваннями суспільства і темпами євроінтеграції, що створює живильне середовище для внутрішньої поляризації та зовнішніх інформаційних впливів.

Четверта група зовнішніх чинників стосується ресурсної підтримки та санкційної політики, які формують не лише матеріальні можливості держави, а й політичний горизонт війни та миру. У грудневому звіті наведено дані про

залучення у грудні 2024 року рекордної суми зовнішньої допомоги (\$9,2 млрд) із переліком основних донорів (ЄС, США, Японія, Канада, Велика Британія, МВФ, Світовий банк) [34, с. 8]. У тому ж документі описано рішення ЄС щодо 15-го пакета обмежувальних заходів проти агресора та акцентовано, що ЄС уперше запровадив повномасштабні санкції проти низки китайських компаній, пов'язаних із постачанням продукції подвійного призначення [34, с. 9]. У серпневих оцінках, поруч із констатацією проблем із затримками військової допомоги, простежується паралельна логіка тиску на агресора через санкційний режим та міжнародну ізоляцію, а також через формалізацію довгострокового партнерства у сфері безпеки з державами-союзниками [36, с. 8]. У документах, підготовлених у середовищі політик ЄС, санкційний інструмент розглядається як ядро «стримування покаранням»: підкреслюється еволюція санкційного режиму з 2014 року та водночас слабкість механізмів моніторингу й виконання санкцій третіми країнами, що дає змогу швидко адаптуватися до обмежень і обходити їх [43, с. 18]. Для політичної безпеки України висновок тут прагматичний: санкції працюють не лише як «кара», а як елемент збереження міжнародної єдності та підтримки переговорної позиції; коли санкції сприймаються як несталі або легко обхідні, у внутрішньому політичному просторі посилюються сумніви щодо дієвості міжнародного тиску.

П'ята лінія зовнішніх чинників – трансформація балансу сил у Європі та мережа міжнародних союзів, що підживлюють або стримують війну. В огляді Ifri акцентовано, що європейські країни мають набір різноспрямованих цілей: недопущення російської перемоги, збереження гарантій безпеки США через НАТО та двосторонні угоди, утримання єдності (зокрема в застосуванні санкцій), обмеження економічних витрат підтримки України та розгляд перспективи вступу України до ЄС як інструмента стабілізації сусідства [39, с. 12]. У тому ж огляді докладно описано, що Росія підтримує воєнні спроможності через партнерства з «антизахідними» державами, де критичними постачальниками озброєнь і боєприпасів виступали, зокрема, Іран і КНДР; наведено й приклади масштабів такої підтримки (боєприпаси, ракети, безпілотники, технології та

радники для розгортання виробництва) [39, с. 114]. Ця зовнішня мережа підтримки агресора змінює умови політичної безпеки України, оскільки підвищує тривалість і інтенсивність війни, збільшує навантаження на державні інститути та загострює суспільний запит на справедливий і безпечний формат миру. У документі НАТО Парламентської асамблеї рамка «справедливого і тривалого миру» прямо пов'язується з вимогами до будь-якої домовленості: повага до суверенітету й демократичного вибору України, невизнання незаконних анексій, справедливість щодо воєнних злочинів, повернення викрадених осіб та надійні безпекові гарантії, що унеможливають повторну агресію [44]. Там же наголошується на необхідності збереження санкцій, довгострокової військової й економічної допомоги та зміцнення переговорної позиції України [44]. Для політичної безпеки цей підхід задає чітку зовнішню «рамку легітимності»: внутрішня довіра до курсу держави значною мірою залежить від того, чи корелюють дипломатичні ініціативи з принципами суверенітету, справедливості та гарантій.

Соціально-психологічний вимір зовнішніх чинників проявляється через порівняльні та партнерські дослідження стійкості, які вбудовуються у публічну політику та комунікацію довіри. У матеріалі Фонду «Демократичні ініціативи» зафіксовано проведення всеукраїнського опитування у співпраці зі шведською Marie Cederschiold University та соціологічною службою Центру Разумкова, із зазначенням періоду, вибірки та похибки [31]. Наведені результати демонструють зміни в довірі до інституцій та суспільних практик солідарності у воєнний час [31]. Для політичної безпеки такі дані мають зовнішній вимір у тому сенсі, що міжнародні академічні й громадські партнерства підсилюють валідність оцінок суспільних настроїв, а також формують додатковий канал комунікації з європейською аудиторією щодо стійкості українського суспільства та інститутів.

У табл. 2.1 систематизовано основні зовнішні чинники та їхні типові механізми впливу на політичну безпеку України.

Таблиця 2.1

**Зовнішні чинники політичної безпеки України в умовах війни:
механізми впливу та ризики**

Чинник	Механізм впливу на політичну безпеку	Типові ризики для політичної сфери
Геополітична поляризація та конкуренція блоків	зміна правил міжнародної взаємодії, посилення тиску на коаліції підтримки	фрагментація підтримки, розмивання «єдиного порядку денного» партнерів
Внутрішня політика партнерів (США/ЄС)	коливання темпів і пріоритетів підтримки, зміна фінансових і політичних рішень	«вікна невизначеності», інформаційні спекуляції щодо майбутнього допомоги
Формати безпекової взаємодії (НАТО, коаліції)	інституціоналізація підтримки, стандартизація, довгострокові програми	залежність від консенсусу та темпів ухвалення рішень
Євроінтеграційний трек	довгострокова рамка стабілізації та реформ, зовнішня легітимація курсу	блокування/затягування процедур, розрив очікувань і темпів
Міжнародна допомога (фінансова/військова)	ресурсна база для державної політики та стійкості інститутів	бюджетний тиск, соціальні ризики, падіння довіри через дефіцити
Санкційний режим і його виконання	стримування агресора, підтримка єдності коаліції, переговорний ресурс	обхід санкцій, «втома» від обмежень, падіння ефекту стримування
Зовнішні постачальники для РФ (Іран, КНДР тощо)	подовження війни, нарощування спроможностей агресора	зростання навантаження на інститути, радикалізація суспільних очікувань
Міжнародна рамка миру й гарантій	легітимація дипломатичних ініціатив через суверенітет/справедливість/гарантії	«мир без гарантій», підрив довіри до переговорних треків
Партнерські виміри суспільної стійкості	міжнародна валідація оцінок довіри, канал комунікації з європейським середовищем	інтерпретаційні конфлікти, маніпуляції довірою

Розклад чинників у табл. 2.1 показує, що зовнішній вплив на політичну безпеку України є багатоканальним: підтримка і санкції формують матеріальну та переговорну позицію, безпекові формати задають інституційну стабільність, а міжнародний баланс сил і мережі союзів агресора визначають тривалість війни та її політичну ціну. У цій конфігурації ключовим для України стає збереження єдності коаліції підтримки, посилення дієвості санкцій та закріплення безпекових гарантій у формах, які не залишають простору для повторної агресії [43, с. 18]; [44]; [39, с. 12]. Перспективи нової європейської системи безпеки та місце України в ній розглядаються як окрема рамка, що впливатиме на політичну безпеку через довгострокові інституційні рішення та правила взаємодії в Європі [9].

2.2. Інформаційні операції, кібератаки та деструктивний зовнішній вплив як загрози політичній стабільності України

У воєнних умовах політична стабільність залежить не лише від фронту й економіки, а й від того, як функціонують комунікація, довіра та цифрова інфраструктура держави. Інформаційні операції та кібератаки з'єднуються в один контур впливу: інформаційні кампанії формують потрібні інтерпретації подій, а кібервтручання створюють «факти», які легко перетворити на доказ «некомпетентності» або «втрати контролю». На рівні права це поле не може регулюватися довільно. Закон «Про інформацію» закріплює право кожного на вільне одержання, використання, поширення, зберігання та захист інформації, а також покладає на суб'єктів владних повноважень обов'язок інформувати громадськість і медіа про діяльність та прийняті рішення [13]. Водночас закон прямо передбачає можливість обмеження права на інформацію законом в інтересах національної безпеки та територіальної цілісності, а також з інших підстав, визначених у нормі [13]. У політичній площині це створює тонкий баланс: держава має протидіяти ворожим операціям, але кожний інструмент впливу на інформаційний простір потребує чіткої правової підстави й процедур,

інакше зростає ризик делегітимації рішень через звинувачення у «цензурі» чи зловживанні владою.

Стратегічна рамка інформаційної безпеки прямо пов'язує інформаційний простір із соціальною та політичною стабільністю. У Стратегії інформаційної безпеки визначено мету – посилення спроможностей щодо забезпечення інформаційної безпеки держави й підтримки інформаційними засобами та заходами соціальної і політичної стабільності поряд із завданнями оборони та захисту суверенітету, територіальної цілісності й демократичного конституційного ладу [22]. На рівні термінів Стратегія розкриває інформаційну безпеку як стан захищеності, за якого забезпечуються права на збирання і поширення інформації та існує ефективна система протидії шкоді від негативних інформаційних впливів, включно зі скоординованим поширенням недостовірної інформації та деструктивної пропаганди [22]. Це принципово для оцінки загроз політичній стабільності: метою інформаційних операцій стає не переконання «в абстрактному сенсі», а керування поведінкою та емоціями масових аудиторій – через розкол, паніку, втому, зневіру, конкуренцію «правд» і делегітимацію інститутів. У такому контексті політична стабільність описується як здатність держави утримувати керованість і підтримувати довіру до процедур тоді, коли інформаційні впливи намагаються перетворити будь-яку кризову подію на внутрішній політичний конфлікт.

Кібератаки додають до цього «матеріальність» і швидкість. Закон «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» задає чіткі дефініції: кібератака – це навмисні дії в кіберпросторі, спрямовані на порушення конфіденційності, цілісності або доступності електронних інформаційних ресурсів, на порушення сталого й штатного режиму функціонування комунікаційних або технологічних систем, а також на використання ресурсів однієї системи для атак на інші об'єкти [16]. Закон так само визначає кіберінцидент як подію або сукупність подій, що створюють імовірність порушення режиму функціонування систем, включно зі зливом або блокуванням роботи чи несанкціонованим керуванням ресурсами [16]. У площині політичної

стабільності це означає: атака на реєстри, урядові сервіси, комунікаційні канали або критичну інформаційну інфраструктуру майже автоматично впливає на довіру до держави. Коли людина не отримує послугу, не бачить підтвердження даних, не має доступу до офіційної інформації або спостерігає хаотичні повідомлення різних інституцій, зростає схильність приймати альтернативні джерела як «правдивіші», і саме в цей момент активізуються маніпулятивні канали.

Стратегія кібербезпеки України деталізує інституційний контур протидії таким загрозам і робить акцент на спроможності виявляти вразливості та реагувати на інциденти. У тексті, введеному в дію Указом № 447/2021, зафіксовано розвиток системи реагування, діяльність урядової команди реагування CERT-UA, формування підрозділів кібербезпеки/кіберзахисту в ключових органах сектору безпеки й оборони, а також координаційну роль Національного координаційного центру кібербезпеки [20]. У політичному вимірі це впливає на стабільність не меншою мірою, ніж власне «захист мереж»: швидкість і прозорість реагування, узгодженість повідомлень різних органів влади, здатність швидко відновлювати доступність сервісів і відмежовувати технічний інцидент від інформаційного шуму стають маркерами інституційної спроможності. Коли держава демонструє організоване реагування, інформаційна операція отримує менше простору для маніпуляцій на темі «колапсу управління».

Еволюція державних підходів до інформаційної безпеки добре простежується через нормативні документи: Доктрина інформаційної безпеки (Указ № 47/2017) формулювала мету як уточнення засад державної інформаційної політики насамперед щодо протидії руйнівному інформаційному впливу Російської Федерації в умовах гібридної війни [25]. У Доктрині зафіксовано й інструментальний словник стратегічних комунікацій (урядові та кризові комунікації, стратегічний наратив), тобто акцент робився на впорядкуванні державного «голосу» і пояснювальних механізмів [25]. Подальше затвердження Стратегії інформаційної безпеки (Указ № 685/2021) змістило фокус до комплексної системи протидії скоординованим кампаніям недостовірної

інформації та деструктивної пропаганди, поєднуючи захист прав на інформацію з безпековими завданнями [22; 25]. Для політичної стабільності це означає перехід від «реактивних» заходів до режиму постійного моніторингу й організації взаємодії між органами влади, місцевим самоврядуванням і суспільством у питаннях інформаційної безпеки [22].

Практичний вимір деструктивного зовнішнього впливу видно на прикладі мережевих кампаній, коли під інформаційний «бренд» підтягується інфраструктура – фейкові майданчики, тиражування контенту, синхронізація повідомлень. Центр протидії дезінформації при РНБО у звіті про мережу СоруСор публічно повідомляє про виявлення мережі та пропонує механізм взаємодії з громадянами щодо фіксації каналів поширення дезінформації, зокрема на платформах коротких відео [3]. У політичній площині такі кейси мають дві характеристики. Перша – маскування: контент оформлюється як «новини» або «викриття», але працює на підриг довіри до інститутів і на формування уявлення про державу як «нездатну» або «нелегітимну». Друга – керованість ритму: кампанії часто вибудовуються хвилями, підхоплюючи гострі внутрішні теми, конфлікти та травматичні події, щоб переводити суспільну емоцію в політичний конфлікт.

Соціологічні дані дають змогу відчитати, наскільки суспільство визнає інформаційну загрозу та як воно сприймає можливі обмежувальні заходи. КМІС оприлюднив матеріал про сприйняття загроз поширення російської пропаганди в соціальних мережах і про ставлення до ідеї заборони Telegram [29]. Для політичної стабільності тут має значення сама постановка питання: із одного боку, існує високий запит на захист інформаційного простору, з іншого – будь-які обмеження платформ і ресурсів можуть сприйматися як втручання в права і свободи, якщо вони не підкріплені прозорим обґрунтуванням і законною процедурою, а правова рамка таких обмежень прямо прив'язана до «винятків, передбачених законом» [13; 29]. Це створює постійне поле напруги між безпекою та довірою, і саме на ньому працюють інформаційні операції: вони намагаються подати безпекові кроки як «узурпаційні», а будь-які збої – як «доказ краху».

Ці взаємозв'язки відображено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Інформаційні операції та кібератаки: канали впливу на політичну стабільність і нормативні контури протидії

Загроза / канал впливу	Типові прийоми	На що спрямовано в політичній системі	Ймовірний результат для стабільності	Нормативний/стратегічний контур
Скоординоване поширення недостовірної інформації	«вкиди», підміна причин і наслідків, фабрикація «доказів»	довіра до інститутів, визнання рішень і процедур	делегітимація, поляризація, конфлікт «версій реальності»	право на інформацію + обмеження лише за законом [13]; завдання протидії негативним інформаційним впливам [22]
Спеціальні інформаційні операції	керування емоціями (паніка/зневіра), розкол за груповими ознаками	суспільна згуртованість, підтримка державної політики	зростання соціальної напруги, падіння керованості	підтримка соціальної і політичної стабільності інформаційними засобами [22]
Мережі деструктивного впливу (канали, фейкові майданчики)	масштабування контенту, «обгортання» під новини/розслідування	порядок денний, репутація інституцій	нормалізація недовіри, довгі кампанії деморалізації	моніторинг і фіксація інфраструктури впливу у профільних звітах [3]; правові гарантії та межі втручання [13]
Кібератаки на ресурси й сервіси	порушення доступності/цілісності, несанкціонований доступ	здатність держави надавати послуги й комунікувати	«управлінський збій» із подальшою інформаційною ескалацією	визначення кібератаки/кіберінциденту, вимога запобігання й нейтралізації загроз [16]
Комбіновані операції «кібер +	синхронізація інцидентів зі «вкидами»,	легітимність рішень,	швидка хвиля недовіри,	координація реагування і розвиток системи

інформація »	експлуатація страху	авторитет інститутів	радикаліза ція вимог	виявлення/реагуванн я, CERT-UA [20]; стратегічні завдання протидії операціям [22]
Сприйнятт я загроз і політики реагування	дискусії навколо обмежень платформ	легітимні сть безпекови х рішень	конфлікт між безпекою і правами як точка маніпуляці й	соціологічна фіксація ставлень [29]; правові гарантії й законні обмеження [13]

Як видно з таблиці 2.2, політична стабільність найбільш уразлива тоді, коли технічний інцидент і інформаційний тиск підсилюють один одного. Наприклад, порушення доступності електронного ресурсу (у межах визначення кібератаки як дій, спрямованих на порушення доступності й штатного режиму функціонування систем) може стати лише першою фазою [16]. Друга фаза – хвиля повідомлень про «зраду», «колапс», «приховування», де технічна проблема подається як політичний доказ. У цьому вузлі реакція держави впирається в два критерії: спроможність організовано відновити функціонування та спроможність говорити з суспільством у правовій рамці – виконуючи обов’язок інформування й не виходячи за межі дозволених законом обмежень [13; 20]. Одночасно працює стратегічний контур: Стратегія інформаційної безпеки прямо ставить завдання стримування й протидії інформаційній агресії та вибудови взаємодії органів влади й суспільства, що зменшує ефект паніки й чуток [22].

2.3. Внутрішньополітичні ризики забезпечення політичної безпеки в умовах воєнного стану

Внутрішньополітичні ризики під час воєнного стану виникають на стику трьох процесів: концентрації управлінських повноважень заради оборони, тривалої суспільної мобілізації та «замороження» звичних механізмів політичної конкуренції. Воєнний стан введено Указом Президента № 64/2022 з 24 лютого

2022 року, а його дія неодноразово продовжувалася [11]. Правовий режим воєнного стану визначено як особливий порядок, що допускає тимчасові обмеження конституційних прав і свобод та надання органам влади й військовому командуванню додаткових повноважень із чітким зазначенням строку дії обмежень [17]. Для політичної безпеки це означає: легітимність рішень дедалі більше залежить від правової коректності процедур і від пояснюваності рішень суспільству, бо будь-яка «сіра зона» у застосуванні повноважень перетворюється на канал недовіри й внутрішніх конфліктів.

Найчутливіший вузол внутрішньополітичних ризиків пов'язаний із тим, що воєнний стан обмежує базові інструменти політичного процесу. Закон прямо забороняє зміну Конституції України, проведення виборів Президента України та виборів до Верховної Ради України й органів місцевого самоврядування, проведення референдумів, страйків і масових зібрань та акцій на період дії воєнного стану [17]. Така заборона має зрозумілу безпекову логіку, але створює політичні наслідки: оновлення мандату влади відкладається, партійна конкуренція частково «застигає», а суспільний запит на підзвітність зміщується у площину антикорупційних практик, прозорості закупівель, кадрових рішень і якості комунікації. Соціологічні дані фіксують, що тема виборів у воєнний час залишається предметом суспільних міркувань: у травні 2024 року в опитуванні поставлено окреме питання про те, коли влада має проводити вибори в умовах повномасштабної війни [6, с. 28]. Це підказує методологічно коректну постановку ризику: не «проводити/не проводити», а забезпечити зрозумілу для суспільства логіку переходу до виборчого циклу після припинення воєнного стану, щоби зовнішній тиск і внутрішня поляризація не підміняли конституційно-правові механізми «псевдолегітимацією» через чутки, маніпуляції або нав'язування рішень.

Другий блок ризиків зосереджений навколо довіри до інститутів і сприйняття справедливості розподілу ресурсів у воєнний час. Опитування фіксує окремий тематичний блок «Діяльність уряду та довіра», де респондентів просять оцінювати роботу інституцій та рівень довіри до органів влади [6, с. 15–18]. У

тому ж дослідженні виділено питання про те, в яких сферах чи інституціях корупція, на думку респондентів, найбільш поширена, і які інституції, на їхню думку, ефективно з нею борються [6, с. 18–19]. У режимі воєнного стану ці оцінки прямо конвертуються в політичну стійкість: коли суспільство сприймає корупцію як «звичний фон», зростає ризик делегітимації рішень – не через конкуренцію партій, а через моральну недовіру до державної політики. Це співпадає з оцінками міжнародного моніторингу: Freedom House у Nations in Transit 2024 для України зберігає статус «Transitional or Hybrid Regime» та наводить Democracy Score 3.43/7 (і Democracy Percentage 40.48/100), водночас фіксує покращення показників «Corruption» і «Judicial Framework and Independence» у 2024 році та пов’язує зміни, зокрема, з роботою антикорупційних інституцій і реформуванням кадрових процедур [37]. Навіть за таких позитивних зсувів сам факт, що корупційні скандали у військових закупівлях і мобілізаційних практиках набувають широкого резонансу, залишає «вікно» для політичних криз у випадку слабого реагування держави та непрозорих рішень [37].

Третя група внутрішньополітичних ризиків пов’язана з колективними ідентичностями, соціальною згуртованістю та лініями потенційної поляризації. У воєнний час суспільство швидко виробляє нові маркери «свого/чужого» (досвід окупації, фронт/тил, статус ВПО, різні моделі втрат і травми), і ці маркери можуть бути використані для дестабілізації – як через зовнішні інформаційні впливи, так і через внутрішні конфлікти навколо ресурсів, пільг, мобілізаційних рішень чи регіональних відмінностей. Аналітична доповідь НІСД про тенденції у сфері колективних ідентичностей як виклик національній безпеці задає для цього дослідницьку рамку, де ідентичності виступають не «культурним фоном», а безпековим фактором, що впливає на стійкість держави [2]. Паралельно щорічні аналітичні оцінки НІСД щодо загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики формують перелік ризикових тем, які в умовах війни набувають загострення (довіра, корупція, соціальна справедливість, конфлікти інтересів, інституційна спроможність) [10], а більш пізня доповідь у цій логіці спрямована на оцінку актуальності внутрішньополітичних загроз під час війни та в

перспективі відновлення публічного політичного процесу [1]. Цей пласт аналітики підказує, що політична безпека в середині країни тримається не лише на «заборонних» нормах, а на здатності держави управляти конкуренцією групових інтересів без розриву соціальної згуртованості. (Для цих трьох матеріалів НІСД у нашому середовищі доступ до PDF обмежено, тому сторінки перевірити неможливо; посилання подано без пагінації: [1], [2], [10].)

Четвертий блок ризиків виникає там, де суспільство очікує демократичної перспективи, але щоденна практика воєнного управління стискає канали впливу. У травні 2024 року респондентів запитували про значущість того, щоб Україна стала повноцінно функціонуючою демократією [6, с. 12]. У тому ж масиві є блок про джерела отримання інформації про політику й поточні події [6, с. 21], а також про ставлення до політичних партій [6, с. 29]. У сукупності ці дані дозволяють формулювати ризик без зайвих припущень: коли політичні інститути об'єктивно працюють у режимі «воєнної необхідності», але громадяни зберігають очікування демократичної якості управління, будь-яка помилка в прозорості або комунікації множить на високу емоційну напругу. Заборона масових акцій і страйків на час воєнного стану [17] не ліквідує потребу у зворотному зв'язку – вона змінює форму: суспільна критика переходить у цифрові канали, петиції, волонтерські мережі, журналістські розслідування, локальні конфлікти. Це підсилює значення процедурної коректності та підзвітності на рівні виконавчої влади, оборонного сектору й місцевого самоврядування.

Внутрішньополітичні ризики, що найчастіше трансформуються у політичні кризи, зведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

**Внутрішньополітичні ризики політичної безпеки у воєнний час:
тригери, прояви, запобіжники**

Ризиковий вузол	Що запускає в умовах воєнного стану	Як проявляється у політичній площині	Що зменшує ризик (управлінська відповідь)	Джерельна опора
-----------------	-------------------------------------	--------------------------------------	---	-----------------

Легітимність без виборів	заборона виборів і референдумів; подовження політичного циклу	зростання запиту на підзвітність поза виборами; дискусії про часові рамки виборів	чіткі правила прозорості рішень; публічна звітність; план переходу до виборів після припинення воєнного стану	Закон 389-VIII; опитування KIIS/NDI
Корупційні скандали у сфері оборони/мобілізації	високі оборонні витрати; дефіцити; нерівність доступу до рішень	«моральна делегітимація» влади; конфлікти навколо мобілізації й закупівель	аудит і розслідування; відкриті дані там, де це сумісно з безпекою; невідворотність відповідальності	Freedom House (NIT 2024); опитування KIIS/NDI
Соціальна справедливість і ресурсні конфлікти	перерозподіл бюджету; пільги; підтримка ВПО/військових/ветеранів	напруга «фронт–тил», «місцеві–ВПО», конкуренція групових інтересів	прозорі критерії програм; комунікація рішень; механізми скарг і перегляду	НІСД (внутрішня політика); опитування KIIS/NDI
Поляризація ідентичностей	травма війни; досвід окупації; різні моделі втрат	взаємна підозра груп; конфлікти символічної політики; «маркування» інакодумців	інклюзивна політика пам'яті й комунікації; робота з громадами; підтримка реінтеграції	НІСД (колективні ідентичності)
Звуження каналів участі	обмеження масових зібрань/страйків	перенесення протестності у цифрові канали; різкі інформаційні хвилі	консультаційні механізми; прозорі процедури; регулярний діалог із громадянським суспільством	Закон 389-VIII; KIIS/NDI
Інституційна втома управління	тривалий режим надзвичайних рішень	несинхронність повідомлень; управлінські збої; падіння довіри	міжвідомча координація; стандарти кризових комунікацій; дисципліна виконання рішень	Указ про воєнний стан; KIIS/NDI

Логіка таблиці 2.3 показує, що внутрішньополітичні ризики у воєнний час концентруються не навколо «ідеологій», а навколо довіри та справедливості. Це добре видно на ситуаціях, коли корупційний інцидент у чутливій сфері (закупівлі, мобілізація, соціальні виплати) починає жити у двох режимах одночасно: у правовому – як розслідування і судова перспектива, у політичному – як тест на здатність влади діяти без подвійних стандартів. У такому випадку суспільна реакція розгортається швидше, ніж інституційний цикл, а обмеження масових акцій на період воєнного стану [17] не прибирає тиску – він переходить у медіа, волонтерські мережі та громадські кампанії. Саме тому в Nations in Transit 2024 фіксація покращення показника «Corruption» супроводжується деталізацією, що корупція в оборонній сфері й мобілізації залишалася масштабною проблемою й водночас предметом резонансних розслідувань [37]. Соціологічно це зчитується через інтерес до теми корупції та оцінок ефективності боротьби з нею [6, с. 18–19].

У підсумку внутрішньополітичні ризики політичної безпеки за воєнного стану мають структурний характер: вони впливають із законного обмеження виборчих і протестних механізмів [17], тривалої мобілізації ресурсів і високої ціни управлінських помилок для довіри. Вихідний правовий каркас визначено Указом про введення воєнного стану [11] і законом про його режим [17], але стійкість політичної системи забезпечується тим, як у межах цього каркасу працюють підзвітність, антикорупційні практики, соціальна справедливість і політика згуртованості. Емпіричний контур ризиків добре фіксується у даних загальнонаціонального опитування травня 2024 року (довіра, корупція, вибори, партійні симпатії) [6, с. 15–19; 6, с. 28–29] та у зовнішніх оцінках стану демократичних інститутів і реформ [37], а аналітичні доповіді НІСД задають системну рамку внутрішньополітичних загроз і конфліктів ідентичностей як факторів національної безпеки [1; 2; 10].

Висновки до розділу 2

Матеріали розділу 2 засвідчили, що політична безпека України у воєнних умовах формується під одночасним тиском зовнішнього середовища та внутрішніх управлінських викликів, а стійкість політичної системи залежить від здатності інститутів утримувати керованість і довіру до процедур у ситуації тривалої невизначеності. Зовнішній контур визначають коливання підтримки, темпи інституційних рішень ЄС і НАТО, режим санкцій та партнерські спроможності агресора, які впливають на тривалість війни і на параметри переговорної позиції України. У цьому контурі допомога і санкції працюють не лише як ресурс, а як сигнал єдності коаліції; будь-які паузи або суперечності швидко транслюються у внутрішню політичну площину через очікування суспільства й інформаційні спекуляції.

Деструктивний зовнішній вплив у цифровому середовищі виявився одним із найбільш ризикогенних каналів для політичної стабільності, оскільки поєднання інформаційних операцій та кібератак здатне переводити технічні інциденти у кризу легітимності. Нормативна рамка вимагає поєднання гарантій права на інформацію з можливістю законних обмежень у визначених законом випадках, а стратегічні документи прямо пов'язують інформаційну безпеку з підтримкою соціальної та політичної стабільності та протидією спеціальним інформаційним операціям. Кіберзаконодавство і стратегія кібербезпеки задають інституційний контур реагування та визначають кібератаки як дії, що порушують конфіденційність, цілісність і доступність ресурсів, створюючи управлінські збої як підставу для хвиль недовіри. Емпіричний фон доповнюють профільні моніторингові матеріали про мережеві кампанії впливу та дані про високе суспільне сприйняття загроз російської пропаганди в соцмережах, що впливає на легітимність контрзаходів і на межі прийнятних рішень.

Внутрішньополітичні ризики в умовах воєнного стану мають структурну природу, оскільки режим воєнного стану водночас розширює повноваження держави й обмежує інструменти політичної конкуренції та участі. Воєнний стан

введено Указом Президента України № 64/2022, а правовий режим визначає можливість тимчасових обмежень прав і свобод та додаткових повноважень органів влади за визначених умов і строків. Серед практично значущих наслідків – відкладення виборчих і референдумних процедур та обмеження масових зібрань, що підсилює роль позавиборчої підзвітності, прозорості рішень і антикорупційної дієвості як головних джерел суспільної довіри. Соціологічні дані фіксують наявність суспільного інтересу до виборів у воєнний час і до оцінки роботи інститутів, а також чутливість до корупційної проблематики. Міжнародний моніторинг стану демократичних інститутів підкреслює, що навіть за наявності реформаторських зрушень корупційні скандали та вразливості в правозастосуванні залишаються фактором політичних криз.

Окрему групу внутрішніх ризиків становлять процеси колективних ідентичностей і соціальної згуртованості, які у воєнний час можуть або підсилювати стійкість, або створювати лінії поляризації. Аналітичні доповіді НІСД трактують ідентичності як безпековий чинник і пов'язують їх із потенціалом внутрішніх конфліктів та стійкістю держави, а також систематизують загрози у сфері внутрішньої політики, що актуалізуються під час війни й у перспективі відновлення повноцінного політичного процесу. Це дає підстави розглядати політичну безпеку не лише як набір правових заборон чи управлінських рішень, а як здатність держави підтримувати правила справедливого розподілу ресурсів, взаємну довіру груп і передбачуваність процедур за високої соціальної напруги.

Зміст розділу 2 дозволяє зафіксувати базову залежність: політична безпека в умовах війни тримається на синхронізації трьох контурів – міжнародної підтримки та нової європейської безпекової архітектури, внутрішньої правової легітимності режиму воєнного стану й підзвітності інститутів, а також здатності держави нейтралізувати інформаційно-кіберні операції без виходу за межі правових гарантій. У цій конфігурації ризики виникають не через один фактор, а через їх накладання, коли зовнішній тиск підсилює внутрішні конфлікти, а інформаційні операції прискорюють делегітимацію рішень.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗМІЦНЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

3.1. Нормативно-правове забезпечення політичної безпеки України: сучасний стан і напрями вдосконалення

Нормативно-правова основа політичної безпеки України в період війни вибудовується як поєднання законодавчих принципів державної політики та стратегічних документів, затверджених рішеннями РНБО і введених у дію указами Президента. У цій конструкції політична безпека «збирається» з кількох вузлів: стандарти демократичного врядування й прозорості рішень; зовнішньополітичні пріоритети та інструменти тиску на агресора; оборонне планування й цивільний контроль; деокупація та реінтеграція; соціальна згуртованість і людський потенціал; міжнародні рамки підтримки відновлення та реформ. Кожен із цих вузлів має власні правові й процедурні вимоги, а взаємна узгодженість документів стає умовою стійкості політичних інститутів у тривалій кризі.

Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» задає базові стандарти, без яких політична безпека швидко переходить у площину «управління недовірою». Для внутрішньої політики принциповим є орієнтир на відкритість і прозорість процесів підготовки та ухвалення рішень органами державної влади й місцевого самоврядування [12]. У воєнний час ця норма не перетворюється на «повне розкриття» інформації, проте вона визначає рамку: у тих сегментах, де таємність не є необхідною, держава має демонструвати процедурність і пояснюваність рішень (критерії, регламенти, підстави, аудит). У частині зовнішньої політики закон фіксує застосування міжнародних санкцій і контрзаходів відповідно до міжнародного права як інструмент захисту національних інтересів у випадках протиправних діянь, що завдають шкоди Україні [12]. Це надає санкційному інструменту характеру системної політики, а

не «разових кампаній», що напряду впливає на легітимність державних кроків усередині країни.

Стратегічний блок безпеки формує операційне поле для рішень у війні й одночасно впливає на внутрішню стабільність через довіру до державного управління. Стратегія воєнної безпеки закладає принципи організації оборони та підкреслює демократичний цивільний контроль, розвиток стратегічних комунікацій у сфері оборони, цифровізацію з належним захистом інформації, антикорупційні програми й прозорість планування та використання видатків на сили оборони з урахуванням режиму державної таємниці [24]. У політичній площині це працює як запобіжник кризам довіри: оборонний сектор у війні є центральним об'єктом суспільної уваги, і будь-які провали процедур чи корупційні скандали мають прямий ефект делегітимації. Стратегічний оборонний бюлетень доповнює цю рамку процедурною вимогою до уряду: організація розроблення програмних документів для реалізації положень бюлетеня та щорічне інформування (до 31 березня) про підсумки його виконання [23]. Така «зв'язка» стратегічного документа, програмної реалізації й регулярної звітності є цінною для політичної безпеки, бо знижує ризики розриву між задекларованими цілями й реальними результатами.

Стратегія зовнішньополітичної діяльності визначає зовнішній контур політичної безпеки через пріоритети відновлення територіальної цілісності, протидії агресії та інтеграційний курс на ЄС і НАТО [27]. Для внутрішньої стабільності ключовим стає те, що цей документ поєднує безпекові завдання з вимогами до політики протидії гібридним загрозам, включно зі співпрацею в стратегічних комунікаціях, протидії дезінформації та розвитку взаємодії у сфері кібербезпеки [27]. Це створює підстави для узгодження внутрішніх рішень (обмежувальні заходи, комунікаційні стандарти, інституційна координація) з європейськими підходами, що зменшує поле для внутрішньої поляризації на темі «меж допустимого» під час війни.

Санкційна політика як елемент політичної безпеки має чітке законодавче оформлення. Закон України «Про санкції» визначає санкції як спеціальні

економічні та інші обмежувальні заходи для захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету й територіальної цілісності [28]. Закон також закріплює принципи застосування санкцій: законність, прозорість, об'єктивність, відповідність меті та ефективність [28]. Для політичної безпеки вирішальним є процедурний вимір: санкції, особливо у сфері медіа та електронних комунікацій, мають не лише «зупиняти» деструктивні мережі, а й витримувати тест легітимності в очах суспільства. Коли обмеження сприймаються як непропорційні або недостатньо обґрунтовані, вони починають працювати як джерело конфлікту довіри. Закон надає інструменти, що прямо зачіпають інформаційно-комунікаційну сферу (зокрема обмеження щодо медіа та електронних комунікацій), тому якість доказовості й можливість контролю рішень стають питанням політичної стабільності, а не лише безпекової техніки [28].

Деокупація та реінтеграція тимчасово окупованих територій утворює ще один блок нормативного забезпечення політичної безпеки, оскільки він прямо пов'язаний із відновленням суверенітету та ризиками внутрішніх конфліктів у перехідний період. Стратегія деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території АР Крим та міста Севастополя поєднує дипломатичні, військові, економічні, інформаційні й гуманітарні заходи [18]. Для внутрішньої політичної стійкості показовими є положення про суспільний діалог за участю інститутів громадянського суспільства та орієнтація на формування правових засад перехідного правосуддя й гарантій прав постраждалих від окупації [18]. Тут ризики носять прикладний характер: невизначеність статусів, відсутність зрозумілих процедур щодо відповідальності й відшкодування, нерівність доступу до державної підтримки після деокупації. Усі ці речі швидко переходять у внутрішні конфлікти, якщо не підкріплені законодавчими рішеннями та підзаконними процедурами, узгодженими з соціальною політикою та політикою безпеки.

Стратегія людського розвитку підсилює політичну безпеку через соціальну згуртованість, відновлення людського потенціалу та систему вимірюваних

індикаторів для моніторингу соціальних інвестицій [21]. У війні це має прямий політичний ефект: доступ до послуг у громадах, підтримка ВПО, реабілітація, інтеграція ветеранів, освітні та культурні політики формують відчуття справедливості й зменшують ймовірність внутрішньої поляризації. Положення про індикатори й моніторинг у самій логіці стратегії дозволяє прив'язувати політичні рішення до вимірюваних цілей, що важливо для підзвітності в умовах обмежених ресурсів [21].

Європейський компонент нормативного забезпечення політичної безпеки України на найближчі роки пов'язаний із Регламентом (ЄС) 2024/792, яким створено Ukraine Facility на період 2024–2027 років [45, с. 18]. Документ передбачає організацію підтримки навколо трьох «пілонів»: фінансова підтримка для реформ і інвестицій та макрофінансової стабільності; інвестиційна рамка для мобілізації інвестицій і доступу до фінансування; допомога для вступу, яка мобілізує технічну експертизу та розбудову спроможностей [45, с. 10]. Регламент визначає максимальний загальний обсяг підтримки – 50 млрд євро в поточних цінах на весь період 2024–2027 років [45, с. 10]. Для політичної безпеки ключова не лише сума, а процедурний дизайн: «Ukraine Plan» має містити вимірювані кроки й індикатори, механізми моніторингу та звітування, а також передбачає належну участь Верховної Ради [45, с. 29]. Окремо прописано консультаційний процес і залучення стейкхолдерів, включно з місцевими та регіональними органами, соціальними партнерами й організаціями громадянського суспільства [45, с. 29]. Це створює нормативний стандарт для українських практик планування та підзвітності: реформи й відновлення прив'язуються до процедур участі й до вимірюваних результатів, що зменшує ризики конфліктів довіри навколо пріоритетів відбудови та розподілу ресурсів.

У табл. 3.1 зведено, як основні нормативні акти працюють на політичну безпеку та в яких місцях доцільні зміни, які не виходять за межі чинної логіки документів.

Таблиця 3.1

Нормативні інструменти політичної безпеки: функціональна роль і напрями вдосконалення

Акт / документ	Функція для політичної безпеки	Процедурний механізм, на який можна спиратися	Напрямок вдосконалення у воєнних умовах
Закон «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [12]	стандарти прозорості й підзвітності; рамка зовнішньополітичних інструментів	принцип відкритості процесів ухвалення рішень; правова основа контрзаходів	стандарти «прозорості під час війни»: чіткі регламенти пояснюваності рішень, межі секретності, формат звітів
Стратегія воєнної безпеки [24]	цивільний контроль, комунікації оборони, антикорупційний контур	стратегічні комунікації; антикорупційні програми; принципи планування видатків	уніфіковані правила комунікації «оборона–суспільство»; посилення процедур контролю закупівель
Стратегічний оборонний бюлетень (указ про введення в дію) [23]	програмність і регулярна звітність як елемент довіри	програмні документи уряду; щорічне інформування про виконання	поширення моделі «програма + щорічний звіт» на суміжні політики (реінтеграція, людський розвиток)
Стратегія зовнішньополітичної діяльності [27]	зовнішня підтримка суверенітету; інтеграційний курс; координація протидії гібридним загрозам	орієнтири співпраці з ЄС/НАТО у стратегічних комунікаціях і кіберсфері	чіткі міжвідомчі протоколи координації в комунікаціях і кібербезпеці; узгодження з внутрішніми гарантіями прав
Закон «Про санкції» [28]	правовий механізм обмеження ресурсів агресора та мереж впливу	принципи законності/прозорості /ефективності; перелік видів санкцій	стандарти доказовості й пропорційності; процедури контролю й перегляду; синхронізація з санкційним контуром ЄС
Стратегія деокупації та реінтеграції Криму [18]	реінтеграція як запобігання внутрішнім конфліктам; довіра та справедливість	суспільний діалог; підходи перехідного правосуддя	законодавче оформлення перехідного правосуддя й компенсацій; зв'язок із соціальною політикою та безпекою
Стратегія людського розвитку [21]	соціальна згуртованість і людський потенціал як основа політичної стійкості	індикатори моніторингу; фокус на доступі до послуг і правах вразливих груп	оновлення індикаторів під воєнні втрати, ВПО, ветеранську політику; інтеграція з планами відновлення
Регламент (ЄС) 2024/792 (Ukraine Facility) [45]	процедурний стандарт реформ і відновлення, прив'язаний до умовності та участі	три пілони; «Ukraine Plan» із моніторингом; консультації та участь ВРУ і громадянського суспільства	інтеграція вимог моніторингу й консультацій у національні бюджетні процедури та контроль відбудови

З наведеного видно, що потенціал удосконалення лежить переважно в процедурній площині. По-перше, модель оборонного планування з обов'язковими програмними документами та регулярною звітністю [23] доцільно поширювати на політики, що безпосередньо впливають на довіру й

згуртованість (реінтеграція, людський розвиток) [18; 21]. По-друге, санкційний інструмент, який за законом має працювати на принципах прозорості, відповідності меті та ефективності [28], потребує однакових стандартів доказовості та пропорційності для рішень у чутливих сферах, де суспільство очікує чіткої аргументації. По-третє, вимоги Ukraine Facility щодо вимірюваних кроків, моніторингу, участі Верховної Ради та консультацій із громадянським суспільством [45, с. 29] можуть бути використані як орієнтир для внутрішніх процедур планування відновлення й реформ, щоби зменшити простір для конфліктів навколо пріоритетів і розподілу ресурсів.

3.2. Європейська та євроатлантична інтеграція як чинник посилення політичної стійкості України

Європейська та євроатлантична інтеграція під час війни впливає на політичну стійкість України не лише як зовнішньополітичний курс, а як система правил і процедур, що підсилює передбачуваність державної політики, підзвітність інститутів і довіру до рішень. У воєнному середовищі політична стійкість проявляється у здатності держави підтримувати безперервність ухвалення рішень, зберігати роботу демократичних інститутів, не втрачати керованість на рівні уряду та громад, а також витримувати інформаційно-кіберний тиск без руйнування правових меж. Інтеграційні рамки ЄС і НАТО задають для цього набір «зовнішніх якорів»: довгострокові зобов'язання партнерів і вимоги до реформ, які змінюють внутрішні управлінські стандарти – від якості законодавчого процесу до контролю за сектором безпеки.

У безпекових зобов'язаннях між ЄС та Україною інтеграція подається як частина ширшої конструкції «безпека – стійкість – оборона – реформи – відновлення». У документі прямо сказано, що підтримка безпеки, стійкості й оборони, а також макрофінансова, гуманітарна допомога, відбудова і підтримка реформ посилюють одна одну [40, с. 2]. На рівні політичної стійкості це означає, що воєнна спроможність і соціально-економічна витривалість розглядаються як

взаємозалежні, а підтримка України вибудовується не «за окремими потоками», а як узгоджений пакет, який зменшує ризик управлінських «розривів» у середині країни. У тому ж документі закріплено зобов'язання України продовжувати реформи на шляху до ЄС у сфері безпеки, розвідки й оборони, включно з цивільним наглядом над силами безпеки й оборони та прозорістю оборонних інституцій, а також посилювати прозорість і підзвітність щодо отриманої допомоги [40, с. 3]. Такий підхід перетворює зовнішню підтримку на внутрішній стандарт поведінки інститутів: вимога підзвітності стає не декларацією, а умовою довіри й зниження конфліктності навколо рішень у воєнний час. Документ також містить блок про підсилення співпраці щодо стійкості з фокусом на протидію гібридним і кіберзагрозам та іноземним маніпуляціям інформацією, а також захист критичної інфраструктури [40, с. 5]. Це безпосередньо пов'язано з політичною стійкістю, бо інформаційно-кіберні атаки є одним із найшвидших механізмів розгортання криз довіри.

Європейський інтеграційний трек підсилює політичну стійкість через процесуальну дисципліну реформ і регулярну інституційну оцінку. У звіті Єврокомісії «Ukraine 2024 Report» зафіксовано, що після виконання кроків із рекомендацій 2023 року Рада ЄС у червні 2024 року ухвалила переговорну рамку, перша Міжурядова конференція, яка формально відкрила переговори про вступ, відбулася 25 червня 2024 року, а двосторонні скринінгові зустрічі стартували в липні [47, с. 5]. У цьому ж звіті наголошено, що інституційні структури для процесу євроінтеграції вже сформовані, а адміністративні механізми планування та координації мають бути посилені, зокрема через підготовку Національної програми адаптації до *acquis* [47, с. 6]. Для політичної стійкості це означає, що «реформаторський цикл» перестає бути ситуативним: він отримує календар, етапність, організаційну відповідальність і критерії прогресу, які зменшують простір для внутрішніх спекуляцій щодо напряму розвитку держави.

Окремого значення набуває те, як у європейських оцінках описано функціонування демократичних інститутів під час воєнного стану. Звіт Єврокомісії фіксує, що парламент продовжував здійснювати повноваження, брав

активну участь у реформаторському процесі й виконував законодавчі завдання; наведено кількісний показник ухвалених законів у зазначений період, а також перелік кроків щодо вдосконалення законодавчого процесу, процедурних рамок оцінки впливу та ex post оцінювання [47, с. 22]. Паралельно зазначено ухвалення закону про публічні консультації, який має підвищити прозорість і якість законодавства після завершення воєнного стану [47, с. 22]. Висновок тут практичний: європейська інтеграція підсилює політичну стійкість не лозунгами, а інституційними «дрібницями» – процедурою, методологією оцінки рішень, вимогою пояснюваності та інклюзивності законодавчого процесу.

На рівні державного управління звіт Єврокомісії підкреслює, що публічна адміністрація зберігала стійкість у складному воєнному контексті та продовжувала надавати послуги населенню і бізнесу, зокрема завдяки цифровим рішенням [47, с. 5]. Окремо фіксується прогрес у сервісній складовій і цифровізації, водночас вказано на потребу посилення координації у цифровізації державної служби та внутрішніх процесів у публічній адміністрації [47, с. 25]. Для політичної стійкості такі положення мають прямий сенс: якість сервісів і керованість адміністративних процесів у війні формують повсякденну довіру до держави, а довіра, своєю чергою, є ресурсом легітимності для складних рішень у сфері оборони, мобілізації та відновлення.

Євроатлантичний вимір інтеграції додає до цього «безпековий контур» довгострокової підтримки та реформ сектора безпеки й оборони. У Вашингтонській декларації саміту НАТО 2024 року зафіксовано рішення створити NSATU (NATO Security Assistance and Training for Ukraine) для координації постачання військового обладнання та навчання з метою поставити допомогу Україні на більш тривалу й передбачувану основу; зазначено, що цей механізм підтримуватиме трансформацію сил оборони і безпеки України та її подальшу інтеграцію з НАТО [49]. Декларація також містить формулу інтеграційної траєкторії: «майбутнє України в НАТО», підтримка «незворотного шляху» до повної євроатлантичної інтеграції, включно з членством, і уточнення, що прогрес у взаємосумісності та демократичних і секторальних реформах

оцінюватиметься, зокрема, через адаптовану Річну національну програму (adapted Annual National Programme) [49]. Політичний ефект полягає в тому, що допомога і реформи пов'язуються з регулярною оцінкою та інституційною координацією, а це зменшує простір для внутрішньої невизначеності щодо «правил гри» у секторі безпеки.

Український інструмент адаптованої Річної національної програми (Adapted Annual National Programme Assessment for 2024), оприлюднений на ресурсі Місії України при НАТО, слугує рамкою планування й самооцінювання кроків з адаптації до стандартів Альянсу у 2024 році [48]. У межах цього підрозділу ми використовуємо документ як фіксацію наявності щорічного планового механізму, який корелює з формулюванням НАТО про оцінювання реформ і взаємосумісності через aANP [49]. Змістовні положення документа у нашому середовищі перевірити посторінково неможливо через технічне обмеження доступу до файлу, тому цитат і сторінок не наводимо; посилання залишається як джерело інструмента політики [48].

Європейський парламент у звіті щодо звітів Єврокомісії за 2023 і 2024 роки з Україною підтримує логіку інституційної оцінки прогресу та політичного супроводу процесу вступу [46]. У цьому підрозділі ми використовуємо документ як джерело фіксації парламентської позиції ЄС у зв'язку з оцінками Єврокомісії; пряме цитування не подається, оскільки доступ до повного тексту документа на офіційному сайті Європарламенту блокується технічною перевіркою (robot check), а альтернативні офіційні канали завантаження в межах нашого доступу не відкриваються [46].

Для наочного зіставлення механізмів інтеграції та їхнього впливу на політичну стійкість подано табл. 3.2. У тексті ми звертаємося до таблиці як до узгодженої схеми каналів впливу.

Таблиця 3.2

**Механізми європейської та євроатлантичної інтеграції і їхній вплив
на політичну стійкість України**

Інтеграційний механізм	Канал впливу на політичну стійкість	Внутрішній «пункт прикладання»	Індикатор, який можна фіксувати	Ризик при слабкій реалізації
Відкриття переговорів про вступ до ЄС і скринінг <i>acquis</i>	процедурна дисципліна реформ, прогнозованість етапів і вимог	координація уряду та парламенту, планування адаптації <i>acquis</i>	переговорна рамка і скринінг як регулярний процес [47, с. 5–6]	розрив очікувань і темпів, зростання недовіри до реформ
Оцінка функціонування демократичних інститутів у процесі вступу	підсилення підзвітності, методології оцінки рішень, прозорості	законодавчий процес, публічні консультації, парламентський контроль	удосконалення процедур оцінки впливу й публічних консультацій [47, с. 22]	конфлікти довіри через непрозорі рішення
Безпекові зобов'язання ЄС–Україна	пакет «оборона + стійкість + реформи», підзвітність щодо допомоги	цивільний нагляд, прозорість у секторі безпеки, контроль допомоги	зобов'язання щодо реформ і підзвітності [40, с. 3]	корупційні кризи, делегітимація політики підтримки
Співпраця ЄС зі стійкості проти гібридних/кібер загроз	зниження ризику швидких криз довіри від атак і маніпуляцій	захист критичної інфраструктури, координація реагування	спільні дії проти FIMI та кіберзагроз [40, с. 5]	«ефект доміно» від інцидентів у цифрових сервісах
NSATU і довгострокова координація допомоги НАТО	передбачуваність безпекової підтримки, зниження стратегічної невизначеності	трансформація сил оборони, навчання, взаємосумісність	створення NSATU як механізму «на тривалій основі» [49]	коливання підтримки як фактор внутрішньої тривожності
«Незворотний шлях» до НАТО та оцінювання через aANP	регулярне оцінювання реформ і взаємосумісності	демократичні та секторні реформи, оборонне планування	формула «irreversible path» і оцінювання через aANP [49]	формалізація реформ без внутрішнього результату

Матеріал таблиці 3.2 показує, що інтеграція підсилює політичну стійкість тоді, коли зовнішні зобов'язання перетворюються на внутрішні процедури: планування, звітність, контроль, консультації, цифрова керованість адміністрації. Європейський контур формує «адміністративно-правову» рамку через переговори про вступ і вимоги до якості законодавчого процесу та публічної

адміністрації [47, с. 5–6; 47, с. 22; 47, с. 25]. Євроатлантичний контур додає «безпекову» передбачуваність через механізми довгострокової координації підтримки та регулярного оцінювання реформ сектора безпеки і демократії через аАНР [49]. Безпекові зобов'язання ЄС–Україна з'єднують ці лінії, підкреслюючи взаємне підсилення безпеки, стійкості та реформ і закріплюючи вимоги до прозорості та підзвітності щодо допомоги [40, с. 2–3].

3.3. Роль громадянського суспільства, волонтерського руху та медіасередовища у зміцненні політичної безпеки держави

Політична безпека під час війни значною мірою визначається тим, чи зберігаються канали довіри та підзвітності між державою і суспільством, чи не руйнується горизонтальна взаємодія в громадах, чи працює публічна інформаційна сфера без домінування маніпуляцій. У цій конфігурації громадянське суспільство, волонтерські мережі та медіа виконують не «додаткову» функцію, а роль практичних контурів стійкості: вони підхоплюють критичні потреби, задають ритм мобілізації підтримки, переводять конфлікти в переговорні формати, створюють інструменти нагляду за використанням ресурсів і допомагають утримувати єдині рамки реальності в інформаційному просторі. Саме тому аналіз політичної безпеки без цих акторів часто зводиться до опису нормативних моделей, тоді як реальна стійкість тримається на взаємодії інституцій і суспільства.

Соціологічні показники довіри демонструють, що в Україні сформувався специфічний «розподіл довіри», у якому волонтерські практики залишаються одним із найстабільніших ресурсів суспільної легітимності. За даними КМІС у грудні 2024 року 81% респондентів повідомляли, що довіряють волонтерам, і 5% – що не довіряють [4]. Для політичної безпеки це має дві прямі проєкції. Перша – волонтерські мережі перетворюються на «м'який інститут», здатний швидко мобілізувати ресурси й одночасно гасити локальні напруження (через допомогу військовим, підтримку постраждалих, реагування на гуманітарні потреби). Друга

– висока довіра до волонтерів підвищує суспільну чутливість до прозорості: підозра на зловживання або непрозорі збори вражають не одну організацію, а весь сектор, і це б'є по стійкості горизонтальних практик. Тому з позиції політичної безпеки держава зацікавлена не в «підпорядкуванні» волонтерства, а в процедурних правилах партнерства: стандарт звітності, верифікація зборів, спільні механізми контролю на рівні громад.

Аналітична доповідь НІСД фіксує ширший контекст довіри й участі, який пояснює, чому волонтерство працює як опора стійкості. На матеріалі опитувань Центру Разумкова показано, що в березні 2024 року 85% респондентів довіряли волонтерським організаціям, а громадським організаціям – 61%; у червні 2024 року ці показники становили 81% і 56,5% відповідно [30, с. 7]. Тут проглядається характерна логіка воєнного часу: довіра концентрується навколо акторів, які дають відчутний результат і діють «поруч», у контакті з громадами та потребами фронту. На початку 2025 року, за висновками доповіді, ЗСУ, волонтери, Президент України, СБУ та громадські організації опинилися серед інституцій із найвищою довірою громадян [30, с. 7]. Для політичної безпеки це означає наявність соціального капіталу, який дозволяє витримувати тривалу кризу без розпаду керованості: навіть коли суспільство критично оцінює певні державні рішення, довіра до «працюючих» інституцій і мереж зменшує ризик радикалізації настроїв і підтримує готовність до участі.

Масштаб участі у благодійності та волонтерстві показує, що громадянська активність є не епізодом, а масовою практикою. У доповіді НІСД наведено дані опитування «SHARP Wave 3», за якими вісім із десяти респондентів робили пожертви протягом останніх пів року, майже 60% повідомили, що допомагали людям або ЗСУ [30, с. 8]. Поряд із цим зафіксовано зміну індексу поширення благодійності в 2024 році (7,7 у 2022 році та 6,7 у 2024 році за 10-бальною шкалою), а також дані CAF: 77% опитаних українців допомагають незнайомцям, 67% роблять донати, 27% беруть участь у волонтерській роботі [30, с. 8]. У політичній площині такі цифри мають прикладне тлумачення: суспільство включене в «співвиробництво» публічних благ, а не лише очікує їх від держави.

Це створює опору легітимності, але одночасно формує запит на справедливі правила – хто і як збирає кошти, як розподіляється допомога, які є гарантії проти шахрайства, як розв’язуються конфлікти між групами отримувачів. Нормативна й організаційна відповідь на ці запити безпосередньо впливає на політичну безпеку, бо знімає напругу на рівні щоденної взаємодії держави й суспільства.

Низовий рівень – громади – є середовищем, де стійкість набуває конкретної форми. У доповіді НІСД зафіксовано, що індикатор «співпраця в громаді» протягом 2024 року майже не змінився порівняно з попереднім періодом (5,5 → 5,2 із 10) [30, с. 9]. Водночас участь у заходах, організованих місцевою владою, залишається низькою: «часто / дуже часто» – 3%, «ніколи» – 74%; для заходів під егідою НУО показники вищі (14% «часто», 50% «ніколи») [30, с. 9]. Ці відмінності описують механіку довіри: люди активніше входять у формати, де бачать безпосередню користь, зрозумілі правила і повагу до часу/ресурсів громади. Показовою є «практична участь»: 31% респондентів зазначили, що часто роблять щось для свого району/мікрорайону, 46% – ніколи; майже 83% розраховують на допомогу сусідів у разі серйозної проблеми [30, с. 9]. Для політичної безпеки це означає, що громадянське суспільство й волонтерські практики підсилюють не лише фронт, а й тил: вони зменшують «соціальну дистанцію» в громадах і створюють неформальні канали попередження конфліктів.

Власне громадянське суспільство в доповіді НІСД описане як середовище, здатне виконувати функції контролю й моніторингу використання ресурсів, спрямованих на відновлення країни. Автори говорять про сталі механізми участі – консультації, нагляд, співуправління проектами – які підсилюють прозорість процесів відбудови і національну стійкість [30, с. 5]. Тут політична безпека проявляється через процедурність: відновлення і великі бюджети створюють ризики корупційних скандалів, а скандали під час війни швидко перетворюються на кризу довіри. Коли нагляд і співуправління побудовані не на «ручних домовленостях», а на стійких правилах участі, суспільство отримує інструмент

контролю без руйнування керованості, а держава – додатковий ресурс легітимації рішень.

Війна змінила і географію громадянської активності. Доповідь НІСД фіксує самоорганізацію українців, які отримали тимчасовий захист у країнах ЄС, інтеграцію українських ОГС у європейське середовище та збереження довіри до них серед українських спільнот за кордоном. Серед напрямів діяльності названо гуманітарну допомогу постраждалим, адвокацію на підтримку України, збереження української ідентичності; окремо згадано інструменти впливу, зокрема діджитал-проєкти та адвокаційні практики [30, с. 5]. Для політичної безпеки це додає зовнішній вимір: громадські організації стають каналом міжнародної підтримки й публічної дипломатії, який працює паралельно з офіційними комунікаціями держави й часто реагує швидше на інформаційні виклики.

У цьому полі формується й інституційне середовище медіа, яке безпосередньо впливає на політичну стійкість. Закон України «Про медіа» визначає, що він спрямований на забезпечення реалізації свободи вираження поглядів і права на отримання різнобічної, достовірної та оперативної інформації, на забезпечення плюралізму думок і вільного поширення інформації, на захист національних інтересів України та прав користувачів медіа-сервісів, а також на регулювання діяльності у сфері медіа за принципами прозорості, справедливості та неупередженості; закон визначає правовий статус і повноваження Національної ради [14]. Для політичної безпеки це означає, що держава має нормативні інструменти для захисту інформаційного простору, але ці інструменти «працюють» лише тоді, коли регуляція сприймається як процедурна й доказова. Непрозорі рішення регулятора легко стає приводом для політичного конфлікту, а доказово обґрунтовані рішення – навпаки, підтримує довіру до правил. У цій площині медіа й громадянське суспільство часто діють у зв'язці: журналістські розслідування й фактчекінг підсилюють підзвітність, а громадські організації дають експертизу й інструменти громадського контролю, що зменшує частку «чуток» як заміни інформації.

Додаткова рамка для цього підрозділу задається тим, як НІСД описує суспільні зміни в умовах війни: у доповіді «Суспільство, трансформоване війною» зібрано огляд тенденцій і змін українського суспільства станом на січень 2025 року [32]. Для нашого аналізу це означає, що роль громадянського суспільства, волонтерів і медіа не варто зводити до «реакції на дефіцити», – йдеться про довготривалу перебудову соціальної тканини, у якій солідарність, участь і контроль стають елементами повсякденного політичного порядку.

У табл. 3.3 зведено, як три середовища – ОГС, волонтерство і медіа – впливають на політичну безпеку через різні канали, та які показники доречно відстежувати, щоб бачити не лише «наявність активності», а її стійкість.

Таблиця 3.3

Роль громадянського суспільства, волонтерства та медіа в політичній безпеці: канали впливу, ризики, індикатори

Середовище	Канал впливу на політичну безпеку	Типова зона ризику	Практика/інструмент зниження ризику	Індикатор для моніторингу
Організації громадянського суспільства	консультації, нагляд, співуправління відбудовними проектами; експертиза; адвокація	конфлікти довіри через непрозоре використання ресурсів; фрагментація сектора	сталі механізми участі (консультації, нагляд, співуправління)	частка участі громадян у заходах ОГС; сталість показника «співпраця в громаді» [30, с. 9]
Волонтерські мережі	швидка мобілізація допомоги; підтримка фронту/постраждалих; демпфування соціальної напруги	шахрайство, репутаційні втрати; нерівність доступу до допомоги	стандарты публічної звітності, верифікація зборів, координація з громадами	рівень довіри до волонтерів; частка донатів/участі у волонтерстві [4]; [30, с. 8]
Медіа та регуляторне поле	стандарты публічної інформації; публічний контроль; протидія маніпуляціям	політизація регуляторних рішень; падіння якості інформації через «клік-логіку»	регулювання на принципах прозорості й неупередженості; підзвітність Нацради; підтримка плюралізму [14]	довіра до медіа; частка звернень/скарг і прозорість мотивування рішень регулятора
Синергія «ОГС–	спільна верифікація фактів і потреб;	інформаційні хвилі	спільні протоколи кризових	динаміка довіри до

волонтери– медіа»	швидке інформування; контроль ресурсів	паніки через інциденти; втома участі	комунікацій; публічні реєстри допомоги/проектів там, де це не шкодить безпеці	ключових інституцій та «працюючих » мереж [4]
----------------------	--	--	---	--

Логіка табл. 3.3 добре проявляється на практичних ситуаціях, коли вразливість виникає не через нестачу ресурсів, а через дефіцит довіри. Наприклад, підозра на непрозору закупівлю або збій у постачанні часто запускає хвилю чуток і взаємних звинувачень, і саме тут стабільні механізми участі ОГС у моніторингу й нагляді дозволяють перевести конфлікт у доказову площину та зняти напругу через процедуру [30, с. 5]. Волонтерські мережі в таких епізодах утримують «канал довіри» на рівні громад і часто швидше від державних структур пояснюють людям, що саме відбувається і як відреагувати без паніки. А медіа, діючи в правовій рамці, здатні підтримати не «емоційний вибух», а перевірку фактів і підзвітність, що прямо корелює з метою закону – забезпечення плюралізму та права на достовірну інформацію [14].

Підсумовуючи, роль громадянського суспільства, волонтерського руху та медіасередовища у зміцненні політичної безпеки проявляється як система взаємодоповнювальних функцій: масова участь у благодійності та волонтерстві підтримує соціальну витривалість і зменшує конфліктність у громадах [30, с. 8–9]; сталі механізми участі ОГС у контролі й співуправлінні проектами знижують ризики криз довіри у відбудові [30, с. 5]; нормативні рамки медіасфери задають процедуру захисту публічної інформації й інституційну відповідальність регулятора [14]; висока довіра до волонтерів, зафіксована КМІС, лишається одним із найбільш стійких індикаторів суспільної мобілізації [4].

Висновки до розділу 3

У розділі 3 ми показали, що політична стійкість у воєнних умовах забезпечується не одним «центральною» інструментом, а зв'язкою правових норм, стратегічного планування, інтеграційних процедур і суспільної участі. Нормативне поле задає рамки прозорості та передбачуваності державної

політики, формує легітимні механізми обмежувальних заходів проти агресора і мереж впливу, закріплює пріоритети оборонного управління й демократичного цивільного контролю, а також поєднує зовнішньополітичний курс із протидією гібридним загрозам. Слабкі місця концентруються переважно в процедурній площині: узгодженість між документами, сталість міжвідомчої координації, однакові стандарти публічної звітності там, де це сумісно з безпекою, і доказовість рішень у санкційно-інформаційній сфері.

Європейський інтеграційний контур у розділі 3 розглянуто як механізм, що підсилює внутрішню керованість через чіткі правила та взаємні зобов'язання. У спільних безпекових зобов'язаннях ЄС–Україна прямо зафіксовано взаємне підсилення підтримки безпеки, стійкості й оборони, а також реформ і відновлення, і сформульовано очікування щодо цивільного нагляду, прозорості оборонних інституцій та підзвітності щодо отриманої допомоги. У звіті Єврокомісії зазначено, що переговорну рамку було ухвалено в червні 2024 року, а перша Міжурядова конференція, яка формально відкрила переговори про вступ, відбулася 25 червня 2024 року; двосторонній скринінг стартував у липні. Для політичної стійкості цей факт має прикладний сенс: інтеграція переходить у режим регулярної оцінки й планування, зменшуючи простір для «стратегічної невизначеності» всередині країни.

Євроатлантичний вимір у розділі 3 показано як фактор довгострокової передбачуваності в секторі безпеки та як інструмент підтримки реформ через регулярне оцінювання. Вашингтонська декларація НАТО 2024 року закріплює «незворотний шлях» України до повної євроатлантичної інтеграції, включно з членством, а також прив'язує оцінювання прогресу до адаптованої Річної національної програми. На рівні ресурсної стабільності для політичної стійкості значущим є те, що «Ukraine Facility» встановлює максимальний обсяг підтримки ЄС у 50 млрд євро (у поточних цінах) на 2024–2027 роки.

Соціальний контур політичної стійкості в розділі 3 розкрито через практики громадянського суспільства, волонтерства й медіа. Аналітична доповідь про стан громадянського суспільства фіксує високі показники довіри до

волонтерських і громадських організацій у 2024 році та підкреслює роль цих мереж у підтримці стійкості громад. Динаміка довіри до інститутів, яку публікує КМІС, дає емпіричне тло для висновку про те, що волонтерські мережі й громадські ініціативи залишаються одним із головних каналів суспільної легітимації практичних рішень у тилу. Нормативні рамки медіасфери задають процедури, в яких регуляторні рішення мають бути мотивованими та перевірюваними, що знижує ризик політичних конфліктів довкола обмежувальних заходів у інформаційному середовищі. Війна водночас трансформує соціальну тканину, і це підсилює значення горизонтальних мереж солідарності та каналів публічної комунікації для збереження керованості й довіри.

ВИСНОВКИ

У виконаній роботі ми досягли поставленої мети – визначили особливості забезпечення політичної безпеки України в сучасних умовах війни через аналіз зовнішніх і внутрішніх ризиків та обґрунтування напрямів посилення політичної стійкості. Узяті разом результати дослідження показують: політична безпека у воєнний час не зводиться до «стабільності» як відсутності конфліктів, а проявляється в здатності держави й суспільства зберігати керованість, легітимність процедур, підзвітність інститутів і стійкість публічної комунікації під комбінованим тиском.

1. У межах першого завдання ми уточнили зміст політичної безпеки як складової національної безпеки. Вона охоплює захист демократичного конституційного ладу, процедур формування та здійснення влади, режимів підзвітності й цивільного контролю, а також спроможність інститутів ухвалювати й виконувати рішення без розриву суспільної довіри. У структурі політичної безпеки ключовими виявилися чотири взаємопов'язані блоки: конституційно-процедурний (правила й межі повноважень), легітимаційний (суспільне визнання рішень і процедур), інституційно-управлінський (виконуваність рішень і координація політик) та інформаційно-комунікаційний (стійкість публічної комунікації до маніпуляцій). Коли «просідає» хоча б один блок, загрози швидко переходять у площину конкуренції «легітимностей», а кризові події отримують політичне підсилення.

2. Друге завдання дало змогу показати стан наукової розробки проблеми та обґрунтувати методологічний каркас. Сучасні підходи описують політичну безпеку України одночасно у внутрішньому контурі (процедури, довіра, інституційна спроможність) та у зовнішньому (архітектура підтримки, санкційні режими, рішення ЄС/НАТО). Натомість для воєнного часу потрібен інструментарій, що дозволяє пояснювати механізм переходу зовнішніх впливів у внутрішньополітичні наслідки. Тому методологічно виправданим стало

поєднання системного й інституційно-правового аналізу з дискурс/нарратив-аналізом, історико-порівняльними процедурами та тріангуляцією джерел. Це забезпечило перевірюваність висновків і відділення аналітики від опису.

3. Виконуючи третє завдання, ми встановили, що зовнішні чинники впливу на політичну безпеку у війні працюють як комбінація ресурсів і сигналів. Підтримка партнерів, темпи інституційних рішень ЄС/НАТО, прогнозованість санкцій і гарантій формують горизонт очікувань суспільства та «рамку можливого» для державної політики. Будь-які суперечності, паузи або нерівномірність допомоги здатні швидко транслюватися у внутрішню політичну площину через інформаційні спекуляції, поляризацію та зростання підозр щодо компетентності або легітимності рішень. Це означає, що зовнішньополітичний контур у війні впливає не лише на оборонні спроможності, а й на довіру до інститутів, стійкість політичної коаліції та суспільну згуртованість.

4. За четвертим завданням ми довели, що інформаційні операції, кібератаки та мережевий деструктивний вплив становлять один із найбільш ризикогенних каналів для політичної стабільності, бо перетворюють технічні інциденти на кризу легітимності. Політичний ефект виникає в момент, коли порушення доступності державних сервісів, витік даних або збій реєстрів «пояснюються» через нав'язані наративи про «колапс управління», «втрату контролю» чи «узурпацію». Відповідно, протидія має бути подвійною: технічне відновлення функціонування та одночасна кризова комунікація в межах права, зі зрозумілою процедурою інформування, координацією повідомлень і мінімізацією інформаційного вакууму.

5. П'яте завдання дозволило окреслити внутрішньополітичні ризики забезпечення політичної безпеки в умовах воєнного стану. Вони концентруються навколо легітимності без виборів, підзвітності виконавчої влади, антикорупційних практик, соціальної справедливості та згуртованості. Воєнний стан об'єктивно змінює канали політичної участі й конкуренції, а також посилює роль неелекторальних механізмів легітимації (прозорість рішень, результативність політик, невідворотність відповідальності, якість комунікації).

За наявності корупційних інцидентів у чутливих сферах (закупівлі, мобілізаційні практики, розподіл ресурсів) політичний ризик проявляється як «моральна делегітимація» рішень, коли суспільство сприймає їх як несправедливі або подвійні стандарти. Окремим вузлом ризиків є поляризація ідентичностей та конкуренція групових інтересів (фронт/тил, громади/ВПО, різні моделі втрат і травми), що може бути використано для дестабілізації як внутрішніми, так і зовнішніми акторами.

6. У межах шостого завдання ми показали, що нормативно-правове забезпечення політичної безпеки в Україні в цілому формує необхідні рамки протидії загрозам, але ефективність залежить від процедурної дисципліни та стандартів застосування. Ключова проблемна зона виникає тоді, коли правовий режим дозволяє тимчасові обмеження й розширення повноважень, але практика реалізації супроводжується дефіцитом пояснюваності, неоднорідністю рішень або слабкою доказовістю у чутливих питаннях. Це не лише юридичний ризик, а й джерело недовіри, що може бути масштабоване інформаційними операціями. Вихід бачимо у стандартизації кризових процедур, чітких регламентах координації, публічних протоколах комунікації та посиленні механізмів парламентського й громадського контролю там, де це сумісно з воєнною необхідністю.

7. Виконуючи сьоме завдання, ми обґрунтували, що європейська та євроатлантична інтеграція під час війни діє як механізм посилення політичної стійкості через правила, процедури та вимоги до підзвітності. Вона формує більш передбачуваний формат реформ і відновлення, задає вимірювані кроки, моніторинг, участь представницьких інститутів і консультації з громадянським суспільством. Політичний ефект інтеграції проявляється в зменшенні простору для внутрішніх конфліктів навколо пріоритетів і розподілу ресурсів, коли рішення прив'язані до процедур, індикаторів і контролю виконання.

8. Сукупно отримані результати підтвердили робочі гіпотези дослідження. По-перше, політична безпека України у війні справді залежить від синхронізації зовнішньополітичного, правового та інформаційно-цифрового

контурів. По-друге, найбільші ризики виникають через накладання загроз, коли кібератаки та інформаційні операції підсилюють внутрішні конфлікти й делегітимацію рішень. По-третє, стійкий результат досягається лише в разі комплексного поєднання інституційних процедур, стратегічних комунікацій, антикорупційних запобіжників, інтеграційних механізмів та інституціоналізованої взаємодії з громадянським суспільством і медіасередовищем.

Практичні рекомендації

1. Кризові комунікації й координація повідомлень. Запровадити єдині стандарти кризової комунікації для органів влади (хто, коли, в якому форматі й з якою відповідальністю інформує), з обов'язковою міжвідомчою синхронізацією повідомлень у випадках кібератак, інцидентів у реєстрах і інформаційних хвиль.

2. Зв'язка «кіберреагування + легітимація». Інституціонально поєднати технічне реагування на кіберінциденти з комунікаційною частиною: швидке відновлення сервісів має супроводжуватися поясненням причин, меж шкоди, заходів безпеки та правового режиму дій, щоби мінімізувати вакуум для маніпуляцій.

3. Процедурна підзвітність у воєнний час. Посилити процедурні запобіжники ухвалення рішень у чутливих сферах (кадрові рішення, мобілізаційні практики, закупівлі): прозорі критерії, внутрішні аудити, документовані підстави рішень, чіткий режим відповідальності.

4. Антикорупційний контур як елемент політичної безпеки. Підтримувати сталість антикорупційних інституцій і посилити контроль за закупівлями та розподілом допомоги через інструменти аудиту, ризик-аналізу й відкритих даних у межах воєнної безпеки.

5. Політика згуртованості й управління конфліктами інтересів. Розвивати інклюзивні практики роботи з громадами, ВПО, ветеранами, родинами військових, створюючи механізми локального діалогу та врегулювання ресурсних конфліктів до того, як вони перетворюються на політичні кризи.

6. Підготовка переходу до виборчого циклу. Напрацювати публічну дорожню карту переходу до виборів після припинення воєнного стану (правові умови, безпекові критерії, організаційні етапи), щоб зменшити поле для зовнішнього нав'язування наративів про «нелегітимність».

7. Використання інтеграційних процедур як «якоря довіри». Закріплювати у відновленні та реформах вимірювані показники, незалежний моніторинг, залучення парламенту й громадянського суспільства, що знижує ризики конфліктів навколо пріоритетів та ресурсів.

Подальша наукова робота може розвиватися у трьох напрямках. Перший – емпіричне моделювання впливу комбінованих операцій «кібер + інформація» на довіру до інститутів (із використанням панельних опитувань і аналізу цифрових слідів інформаційних хвиль). Другий – порівняльні студії практик управління воєнним режимом у країнах, що мали досвід тривалих загроз, з фокусом на процедурній легітимності, парламентському контролю та взаємодії з громадянським суспільством. Третій – дослідження політичної стійкості на рівні громад: як локальні конфлікти інтересів і ресурсів перетворюються на загальнонаціональні кризи, і які інструменти медіації та комунікації здатні розривати цей ланцюг.

Наведені висновки формують цілісне уявлення про ступінь реалізації мети й завдань роботи та показують, що забезпечення політичної безпеки України в сучасних умовах війни потребує одночасної роботи з процедурами, довірою, інституційною спроможністю та інформаційно-цифровою стійкістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2026. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2026-01/threats-2025-11_gotove.pdf (дата звернення: 30.05.2026).
2. Аналіз основних тенденцій у сфері колективних ідентичностей українського суспільства: виклики національній безпеці : аналіт. доп. / В. Потапенко, Ю. Тищенко, Ю. Каплан, М. Степико, О. Валевський та ін. ; за ред. В. Потапенка, Ю. Каплан. Київ : НІСД, 2024. 68 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.13>. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/analiz-osnovnykh-tendentsiy-u-sferi-kolektyvnykh-identychnostey> (дата звернення: 30.05.2026).
3. Аналітичний звіт «Мережа російського деструктивного інформаційного впливу СоруСор». Центр протидії дезінформації при РНБО України : вебсайт. 09.06.2025. URL: <https://cpd.gov.ua/reports/analitichnyj-zvit-merezha-rosijskogo-destruktyvnogo-informacijnogo-vplyvu-copycop/> (дата звернення: 30.05.2026).
4. Динаміка довіри окремим інституціям у 2021–2024 роках. Київський міжнародний інститут соціології: вебсайт. 09.01.2025. URL: <https://www.kiis.com.ua/?cat=reports&id=1467&lang=ukr&page=1> (дата звернення: 30.05.2026).
5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 30.05.2026).
6. Можливості та перешкоди на шляху демократичного переходу України: загальнонаціональне телефонне опитування, 8–25 травня 2024 р. Київ: Київський міжнародний інститут соціології, 2024. URL: [https://www.kiis.com.ua/materials/pr/20240801_n/May%202024%20Opportunities%](https://www.kiis.com.ua/materials/pr/20240801_n/May%202024%20Opportunities%20)

[20and%20Challenges%20Facing%20Ukraine%E2%80%99s%20Democratic%20Transition%20%28Ukrainian%29.pdf](#) (дата звернення: 30.05.2026).

7. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Російська війна проти України як тригер змін міжнародної безпеки: базові наративи : аналіт. доп. Київ: НІСД, 2024. 49 с. Серія «Міжнародні відносини». DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.02>. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-01/analit_dop_narativi_17012024.pdf (дата звернення: 30.05.2026).

8. Пашков М., Жданов І., Джердж С. Зовнішня політика України в контексті геополітичних процесів: експертні оцінки характеру і впливу деяких зовнішніх факторів. Київ: Центр Разумкова, 2025. 17 с. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2025/11/21/2025-ZP.pdf> (дата звернення: 30.05.2026).

9. Перспективи формування нової європейської системи безпеки та місце в ній України : аналіт. доп. / О. Александров, А. Веселовський, О. Каракуц, К. Кононенко, В. Орлик, М. Паламарчук, В. Ярмоленко ; за ред. О. Александрова, М. Паламарчука. Київ: НІСД, 2025. 45 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2025.11>. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2025-10/ad_evropeyska-sistema-bezpeki_10102025_zamina2810.pdf (дата звернення: 30.05.2026).

10. Потапенко В. Г., Павленко І. А., Нагірний В. М., Маляревський Є. В. Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики: аналіт. доп. Київ : НІСД, 2024. 31 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.05>. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-04/ad_zagrozi_vnutr_polit.pdf (дата звернення: 30.05.2026).

11. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 // База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/64/2022> (дата звернення: 30.05.2026).

12. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 № 2411-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2411-17> (дата звернення: 30.05.2026).

13. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2657-12> (дата звернення: 30.05.2026).

14. Про медіа: Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2849-20> (дата звернення: 30.05.2026).

15. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2469-19> (дата звернення: 30.05.2026).

16. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2163-19> (дата звернення: 30.05.2026).

17. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19> (дата звернення: 30.05.2026).

18. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя»: Указ Президента України; Стратегія від 24.03.2021 № 117/2021. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/117/2021> (дата звернення: 30.05.2026).

19. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України; Стратегія від 14.09.2020 № 392/2020. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/392/2020> (дата звернення: 30.05.2026).

20. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України»: Указ Президента України; Стратегія від 26.08.2021 № 447/2021. База даних «Законодавство

України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/447/2021> (дата звернення: 30.05.2026).

21. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію людського розвитку» : Указ Президента України; Стратегія від 02.06.2021 № 225/2021. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/225/2021> (дата звернення: 30.05.2026).

22. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки» : Указ Президента України; Стратегія від 28.12.2021 № 685/2021. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/685/2021> (дата звернення: 30.05.2026).

23. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України» : Указ Президента України від 17.09.2021 № 473/2021. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/473/2021> (дата звернення: 30.05.2026).

24. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» : Указ Президента України; Стратегія від 25.03.2021 № 121/2021. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/121/2021> (дата звернення: 30.05.2026).

25. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» : Указ Президента України; Доктрина від 25.02.2017 № 47/2017. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/47/2017> (дата звернення: 30.05.2026).

26. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року «Про Стратегію забезпечення державної безпеки» : Указ Президента України; Стратегія від 16.02.2022 № 56/2022. База даних

«Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/56/2022> (дата звернення: 30.05.2026).

27. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»: Указ Президента України; Стратегія від 26.08.2021 № 448/2021. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/448/2021> (дата звернення: 30.05.2026).

28. Про санкції: Закон України від 14.08.2014 № 1644-VII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1644-18> (дата звернення: 30.05.2026).

29. Сприйняття українцями загроз поширення російської пропаганди в соціальних мережах та ставлення до заборони Телеграм. Київський міжнародний інститут соціології: вебсайт. 09.09.2024. URL: <https://www.kiis.com.ua/?cat=reports&id=1428&lang=ukr&page=1> (дата звернення: 30.05.2026).

30. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні у 2024 – на початку 2025 рр.: аналіт. доп. / Ю. Каплан, О. Валецький, С. Здіорук та ін.; за ред. В. Потапенка, Ю. Каплан, В. Токмана. Київ: НІСД, 2025. 56 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2025.13>. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2025-12/ad_grom_susp_2024-2025_221225.pdf (дата звернення: 30.05.2026).

31. Стійкість, оборона, безпека: погляд з України та Швеції. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва: вебсайт. URL: <https://dif.org.ua/article/stiykist-oborona-bezpeka-poglyad-z-ukraini-ta-shvetsii> (дата звернення: 30.05.2026).

32. Суспільство, трансформоване війною: аналіт. доп. / В. Потапенко, І. Павленко, Ю. Тищенко, С. Здіорук, В. Токман та ін. Київ: НІСД, 2025. 79 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2025.07>. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2025->

[05/analit_dop_suspilstvo_transform_vinyoyu_na-sayt_final-pravki_13_05_25.pdf](#)

(дата звернення: 30.05.2026).

33. Термінологічний словник-довідник у сфері національної стійкості / упоряд.: О. О. Резнікова, К. Є. Войтовський. Київ : НІСД, 2024. 80 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-book.2024.01>. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-11/ad_terminolog_slovník-dovidnik_nac_stiykist_15_11_2024_97.pdf (дата звернення: 30.05.2026).

34. Україна: від війни до миру та відновлення : аналітичні оцінки. Грудень 2024. Київ : Центр Разумкова, 2024. 20 с. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2025/01/16/2024-ПАКТ-December-RC.pdf> (дата звернення: 30.05.2026).

35. Україна: від війни до миру та відновлення : аналітичні оцінки. Січень 2025. Київ: Центр Разумкова, 2025. 23 с. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2025/02/10/2024-January-RC.pdf> (дата звернення: 30.05.2026).

36. Україна: від війни до миру та відновлення. Аналітичні оцінки. Серпень 2024 / авт. колектив Центру Разумкова. Київ: Центр Разумкова, 2024. 22 с. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2024/09/11/2024-ПАКТ-AUGUST.pdf> (дата звернення: 30.05.2026).

37. Boyko N. Ukraine: Nations in Transit 2024 Country Report. Freedom House : website. 2024. URL: <https://freedomhouse.org/country/ukraine/nations-transit/2024> (date of access: 30.05.2026).

38. Cottey A., Cladi L., Ewers-Peters N. M. Introduction: the 2022 Russian invasion of Ukraine and the re-making of the European security order. Defence Studies. 2025. Vol. 25, No. 4. P. 759–778. DOI: <https://doi.org/10.1080/14702436.2025.2577333>. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14702436.2025.2577333> (дата звернення: 30.05.2026).

39. Europe-Russia: Balance of Power Review / ed. by T. Gomart, M.-A. Eyl-Mazzege, T. Kastouéva-Jean, P. Maurice, D. Minic, É. Tenenbaum. Paris : Ifri, 2025.

166 p. Ifri Studies. ISBN 979-10-373-1123-8. URL: https://www.ifri.org/sites/default/files/2025-11/ifri_gomart_ed_europe_russia_2025_1.pdf (date of access: 30.05.2026).

40. Joint security commitments between the European Union and Ukraine. European External Action Service. 2024. URL: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2024/EU-Ukraine%20Security%20Commitments.pdf> (дата звернення: 30.05.2026).

41. Khoma N., Kresina I., Nikolaiev O., Patalakha V. National Resilience of Ukraine: Content and Security Strategy in the Context of a War and Post-war Recovery. European Political and Law Discourse. 2025. Vol. 12, No. 3. P. 41–52. DOI: <https://doi.org/10.46340/eppd.2025.12.3.4>. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2025/2025-12-3/06.pdf> (дата звернення: 30.05.2026).

42. Kotlyar Y., Lymar M. Ukraine As a Shield For Europe: the Russian Invasion and the Reshaping of International Security. Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI. 2025. No. 10. P. 75–86. DOI: <https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2025.10.075>. URL: <https://ahpsxxi.org/index.php/journal/article/view/150> (дата звернення: 30.05.2026).

43. Maksak H. EU Preparedness to External Challenges: Lessons Learned from 1000 Days of Ukraine's Resilience : discussion paper. Ukrainian Prism, 2024. 26 p. URL: https://aprei.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/EU-Preparedness-for-external-challenges_.pdf (дата звернення: 30.05.2026).

44. Malpezzi S. F. Ensuring a Just and Durable Peace for Ukraine : report 021 PCTR 25 E rev. 3 fin / NATO Parliamentary Assembly. 2025. URL: <https://www.nato-pa.int/document/2025-ukraine-report-malpezzi-021-pctr> (дата звернення: 30.05.2026).

45. Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility. EUR-Lex : website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj/eng> (date of access: 30.05.2026).

46. Report on the 2023 and 2024 Commission reports on Ukraine : report A10-0154/2025 / European Parliament. 2025. URL:

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-10-2025-0154_EN.html (дата звернення: 30.05.2026).

47. Ukraine 2024 Report : Commission Staff Working Document SWD(2024) 699 final. Brussels : European Commission, 2024. 105 p. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en (date of access: 30.05.2026).

48. Ukraine Adapted Annual National Programme Assessment for 2024. Mission of Ukraine to NATO. URL: <https://nato.mfa.gov.ua/storage/app/sites/115/ukraine-adapted-annual-national-programme-2024.pdf> (дата звернення: 30.05.2026).

49. Washington Summit Declaration issued by the NATO Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Washington, D.C. 10 July 2024. NATO : website. 10.07.2024. URL: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2024/07/10/washington-summit-declaration> (date of access: 30.05.2026).